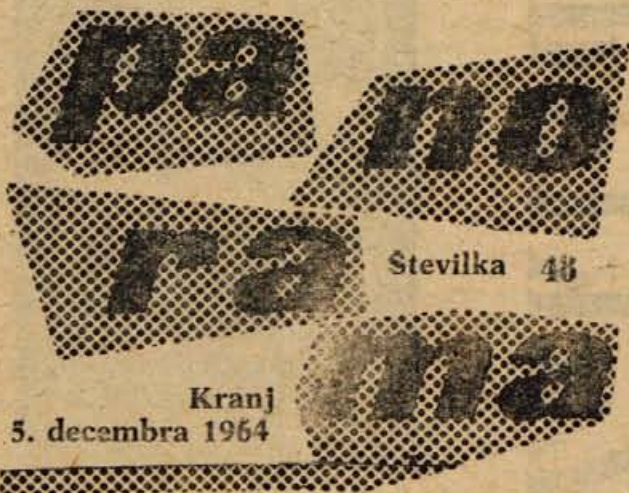

Ali se avtostoparjem obetajo boljši časi?

Na 2. strani
**Zaklad kralja
Tutankamona**

Na 3. strani
Dan in noč v Madridu

Na 8. strani
**Lajbeček žameten da
b'bil ...**

Na 9. strani
**»Film-resnica« in
televizija**

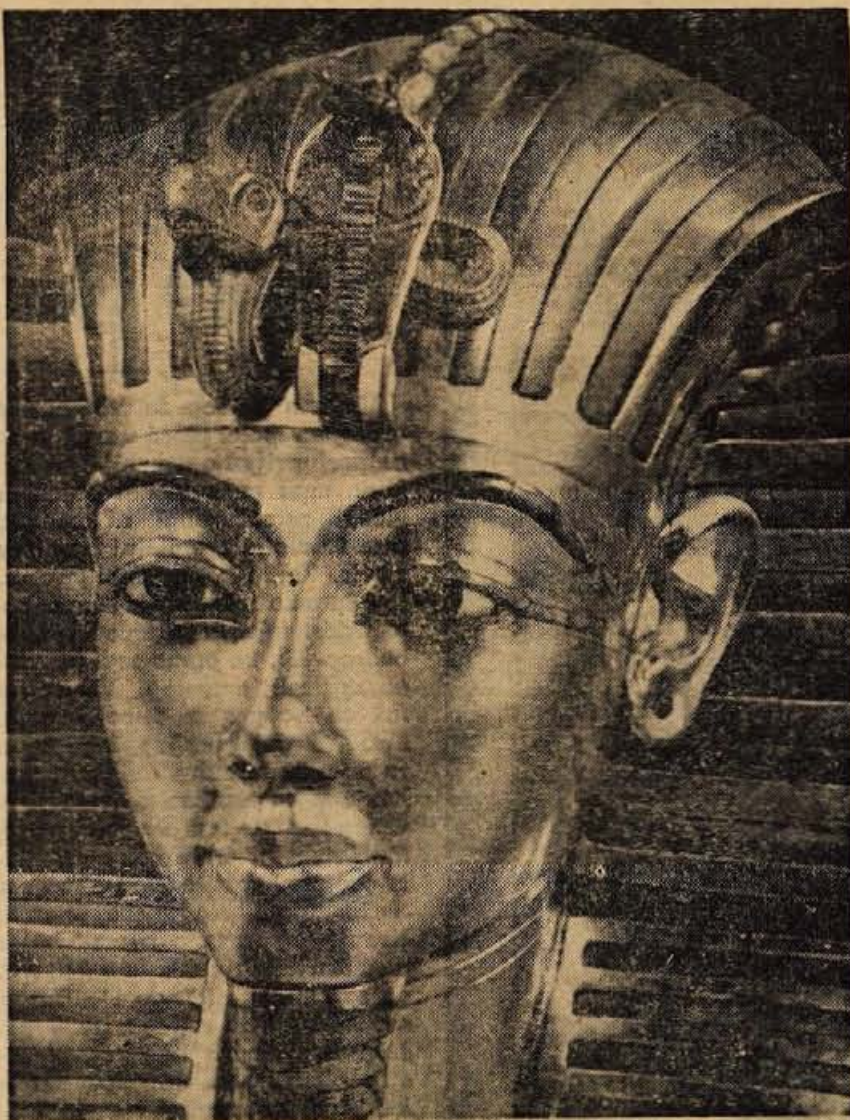
Avto- stop

Medtem ko sem že več kot uro brezupno molel palec v zrak in se najprej prijazno smehljajal voznikom, nato pa s kislim obrazom gledal za praznimi avtomobili, sem že stotič premleval predloge s seje. Vse, o čemer smo govorili, je bilo tako rožnato, da sem nebotiče pričel misliti na lepe čase, ki bodo prišli, ko bomo tudi pri nas organizirali avtostop. Verjemite mi, tu ne gre za nobeno prvo-aprilsko potegavščino, čeprav je to po tolikih letih stihijskega mahanja z rokami, za avtostoparje velika raca. O tem sta pred nekaj tedni popolnoma resno razpravljala občinski komite ZMS Kranj in občinski odbor Ljudske tehnike Kranj. Razprava o avtostopu je med drugim vzbudila tudi dejstvo, da so zjutraj od 7. do 11. ure na savskem mostu vedno trije, štiri študentje, včasih tudi več, ki nestrpno čakajo na »svojega« voznika, ki jih bo zapeljal v Ljubljano. Predavanja so dostikrat razbita in raztresena preko celega dne, avtobus pa je predrag in zanj ni mesečnih kart, vlak pa zamuja in dopoldne ne vozi. Tako je sedaj. Poleti pa je vse polno »zaostankarjev«, ki si z dvignjenimi prsti vlivajo upanje in uspejo. Potujejo vsepovsod: na morje, po Jugoslaviji, kamorkoli. In, ko jim šofer ustavi, se nasmehne in reče: »Le noter, saj vem, kako je, tudi sam sem stopal, potem nekako začudeno gledajo vanj — starejša generacija pač.«

In veste, pojavlja se cela vrsta težav. Šoferji nočejo popotnika, ker nimajo zavarovanega mesta za sopotnika, nekateri se zaradi pripovedovanja o pretepih, sleparijah in tatvinah, sopotnikov boje, Je pač tako. Nikoli ne veš, koga sprejmeš v avto in kaj bo. Prav to — nuditi voznikom, ki ustavijo avtostoparjem — garancijo, da ne bo nič narobe, skušata ObK ZMS in občinski odbor Ljudske tehnike Kranj. Oboji so izrazili pripravljenost organizirati avtostop na način, morda po češkem ali sovjetskem vzoru. Menijo, da bi bile glavne prednosti organiziranja:

Avtostopar, ki bi imel izkaznico, bi bil zavarovan za primer nesreče.

Vozniki bodo lahko prepričani, da se jim za to, ker bodo nekoga sprejeli v avto, ne bo zgodilo nič (Nadaljevanje na 4. strani)

LEKSIKON: Tutankamon, egiptovski kralj XVIII. dinastije okoli 1350 pr. n. št. Njegov grob so leta 1922 odkrili v Dolini kraljev, kjer so našli veliko kulturnih in umetniških predmetov, važnih za proučevanje egiptovskega kulturnega življenja.

26. november 1922 — Egipt, Dolina kraljev. Na koncu navzdol vodeče poti, vsekane v apnec, sta stala dva moža v napetem pričakovanju. Pred njima so bila vrata, zapečateni pred približno 3300 leti. Za vrata bi bil lahko zaklad neprecenljive vrednosti ali pa samo prazna votlina.

Trideset let je arheolog Howard Carter iskal ta vrata. Njegov spremljevalec in mecen, bogati in učeni lord Carnarvon je v zadnjih osmih letih za Carterjevo iskanje izdal precejšnje premoženje. To je bil njun zadnji poskus. Če za temi vrata ne bi našla groba že skoraj pozabljenega faraona Tutankamona, lord Carnarvon ne bi mogel več financirati Carterjevega iskanja.

Carter je v zgodnji levi kot vrat previdno nastavil dleto, Carnarvon ga je opazoval. Z vsakim kosom ometa, ki ga je odkrušil, je rasla napetost. Kmalu je bila odprtina tako velika, da je Carter lahko s svečo pogledal vanjo. Ro-

ke so mu trepetale. Po napetih trenutkih vpraša Carnarvon z razburjenim glasom:

»Ali kaj vidite?«

Carter se je obrnil, njegov pogled je bil skoraj steklen.

»Ja, čudovite stvari,« je izdaval.

Toliko je razširil odprtino, da sta lahko oba pogledala v notranjost.

Zarek njune električne svetilke je osvetlil sobo, velikosti 3 in pol krat 8 metrov. Med prvimi predmeti, ki sta jih zagledala, so bile tri velike zlate krste, okrašene z velikimi živalskimi glavami. Zraven sta bila dva kipa stražarja v naravni velikosti. Imela sta zlat predpasnik, zlate sandale in obrožena s kijem. Čelo jima je krasila sveta kača. Kamorkoli sta pogledala, sta odkrila nova čuda: vaze, zlate postelje, lepo izrezljane stole, glasbila, z dragocenimi kamni okrašen prestolni stol.

Seveda sta našla tudi bolj preproste stvari. Napol prazna posoda za malto, ki so jo najbrž uporabili pri zazidavi vrat, prstni odtis nekega delavca, ki je verjetno preizkusil zazidano mesto. Predvsem pa so bile dragocenosti: umetniška dela, pohištvo, obleka, orožje. Grob je imel popolni inventar vsakodnevnega življenja v Egiptu 1350 let pred našim štetjem.

Zaklad kralja Tutankamona

Znani ameriški egiptolog profesor James Breasted je za Carterjevo najdbo pripomnil:

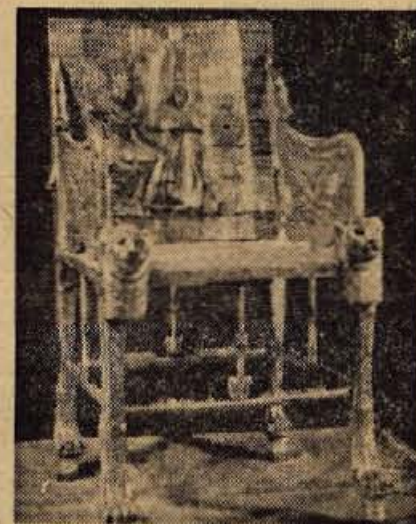
»To je največje arheološko odkritje!« Na tako majhnem prostoru niso še nikdar našli tako pomembnega zaklada. Deset let je preteklo preden so ga popisali in prenesli v kairski muzej, kjer je še danes.

Grobica je imela 4 prostore in je bil nedotaknjen. V prva dva prostora so najbrž takoj po pogrebu vdrli tatovi. Dragocenosti, raztresene po tleh, so kazale, da so tatove prehiteli, preden so svoje početje izvedli do kraja. Grob so potem ponovno zapečatili. Največje dragocenosti so bile v prostoru, kjer je bil sarkofag. Notranjost sarkofaga je bila iz masivnega zlata. V njem je ležalo nežno telo 18-letnega Tutankamona. Imel je veliko, žalostno masko iz zlata. Okoli vratu bisere in rože, ki so sicer ovenele, toda še so imele motni blesk prvotne barve. Strokovnjaki so menili, da jih je dala kralju njegova žena preden so zaprli sarkofag.

Za svet leta 1922 je bil kralj Tutankamon velika senzacija. Množica novinarjev je navalila k izkopanim pri Luksorju, okoli 700 km južno od Kaira. Turisti so preplavili pokrajino. Grobnica Tutankamona je imela neverjetno privlačnost. Zadnje leto so izšle o grobnici dve knjigi, predvidevajo pa še štiri. Pet mesecev po tem velikem odkritju je nenadoma umrl lord Carnarvon. To smrt so povezali z legendo, češ da bo vsakogar doletela smrt, kdorkoli se je dotaknil Tutankamovega groba.

In zanimivo: 12 ljudi, ki so imeli opravka z odkritjem grobnice, je umrlo v naslednjih sedmih letih.

»Kot faraon,« je pred kratkim izjavil neki egiptolog, »je bil Tutankamon malo pomemben — 18-letni mladenič, ki je vladal samo deset let. Kot legenda pa prekaša Velikega Ramzesa.

Pozlačen prestol z dragocenimi kamni

DAN

in moč

Madrid, glavno mesto Španije, močno spreminja svoj obraz po končani državljanski vojni leta 1939. Prebivalstvo je naraslo kar za milijon in pol, tako da je bilo v Madridu sredi letošnjega leta že dva in pol milijona prebivalcev. Statistiki predvidevajo že v letu 1965 preko tri milijone, v teku leta 2000 pa kar pet milijonov ljudi.

Mesto je postalo mesto kapitala in za Barcelono tudi drugo, najbolj industrializirano mesto Španije. Ker je Madrid zelo star, se lahko ponaša tudi s starinami, kar pa Madridčani vse premalo cenijo. Bolj jih mika improvizacija novega kot pa preišljeno snovanje. Že v njihovem značaju je, daraje začenjajo stvari kot pa končujejo. Prav v tem je morda vzrok, da se glavno mesto ne razvija v koncentričnih krogih, temveč skokoma, s presledki odrevenjenja.

Ponosno imenujejo Madrid najčistejše mesto Španije. Ima dva zelo velika parka še iz časov habsburških kraljev — Retiro in Casa de Campo. V parkih so čudoviti cvetlični vrtovi, eden je celo znan kot najlepši na svetu.

Tujcev pride dosti v Madrid. Kam bi ga Madridčani najprej napotili? Prav gotovo v Prado-muzej. Zakaj? Zato, ker so zakladi v tem muzeju čudoviti in povsem edinstveni. Človek ima pred seboj kraljevo zbirko, ki

Park Casa di Campo — včasih lovišče, danes mesto oddiha

Glavne ulice Madrida. Na sliki lahko opazimo znani Cibeles vodnjak

Kavarne, restavracije in nimi dvorišči in zagledamo bari so dobro obiskani in perilo, ki se suši na prav neprijetni. Zanimivo je, da lastniki lokalov skušajo tvoriti z gosti nekako družino. Navadno stalni gost pripelje tujca — novinca, ga predstavi in že se lastnik potrudi, da se bo novi gost počutil čim prijetneje.

Tako kontrastnih perspektive kot v Madridu resnično najdemo le redko kje v Evropi.

NOGOMET IN BIKOBORBA — PRIJUBLJENI IGRI

ARHITEKTURA
Poznavalci Madrida trdijo, da je arhitektura ponekod bogata in originalna, drugje pa zopet monotona, nestilna in plehka, ki deluje na sladokusca kot kulisa ali delo slaščičarja. Za bogatimi in visokimi nebotičniki prav hitro naletimo na nizke razpadajoče hiše z zanemarje-

Kot Španci na splošno so tudi prebivalci Madrida zelo temperamentni. Zato sta tudi nogomet in bikoborba nujno razvedrilo meščanov Madrida. Nogometni stadioni so vedno nabito polni, madridski Real pa velja za Špance pojem, kot velja to za prijatelje dramske umetnosti pariško gledališče Comedie Française. Španci se prav radi pogovarjajo o umetnosti, znanosti, arhitekturi, pa tudi o politiki, čeprav raje o svetovni kakor o domači.

Madrid je posebno v poletnem času čudovit za tiste s polno denarnico in brez družine verjetno še bolj. Zrak je čist in zdrav kot marsikje, kuhinjska umetnost je znana po vsem svetu. In žene? Lepe in temperamentne Španke — so sanje moških.

MOJCA TAVČAR

V MADRIDU

odseva sij in propad Habsburžanov in Burbonov. Posebno doživetje so prav gotovo umetnine slikarjev Velazqueza, Murilla in Goya. (Velazquez, predstavnik španskega realizma je bil pozneje vzornik francoskega impresionizma).

V mestu je še veliko znamenitih stvari, kraljeva palača, muzeji, univerzitetno mesto, cerkve in kapele.

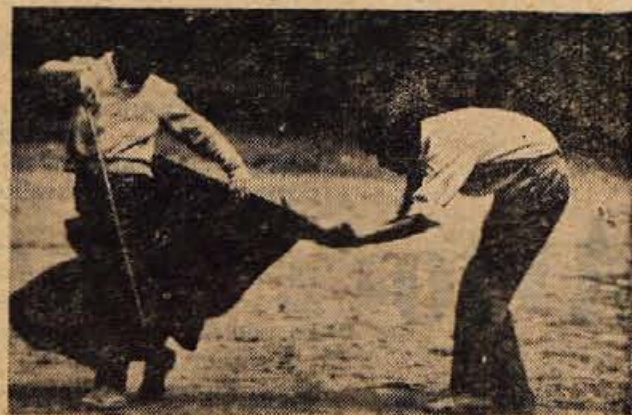
Najprometnejši del mesta je nedvomno »Plaza de la Cibeles«. Tu lahko vidimo največ pravih Madridčanov in Madridčank. Tu si damo očistiti čevlje, sedemo v prikopno kavarnico, zobljemo mandlje in poskušamo olive ter zremo v množico mimoidečih ljudi. Izplača se, da

posedemo na vrtu kavarnice, če že ne zato, da bi se odpočili in se ohladili, zato, da si ogledamo Madridčanke. Lepe so in ponosne. Predvsem je privlačna njihova hoja. Skrbno se negujejo in do sebe so menda zelo kritične.

Po mestu dnevno kroži 120.000 osebnih avtomobilov, ki so v večini last privilegiranih. Na modernem letališču pristane letno kakih 20.000 potniških avionov, ki pripeljejo tudi do 650.000 potnikov. Turisti so navadno dobro situirani tujci in Španija je za tujce privlačna dežela, polna je kontrastov, protislovij, bodisi po etnografski ali zemljepisni plati.

NOCNO ŽIVLJENJE

Življenje v Madridu nas bo morda presenetilo. Za nas bi bilo vse prej kot domačno in smiselno. Trgovine odpro po deveti uri, na uradih pa do enajste ure dopoldne ničesar ne opravite. Promet se razvija šele okoli 10. ure. Vrvež, ki smo ga v ostalih evropskih mestih vajeni pred mrakom, se v Madridu razvija po deveti uri zvečer in doseže višek od enajstih do ene ponoči. Podzemeljska železnica vozi dolgo v noč in nočno življenje se občuti vse do petih zjutraj. Po tej uri so na cesti le še pometači, raznašalci časopisov ali pa zapozneli obiskovalci barov in drugih nočnih lokalov.

Bikoborbe... Čeprav pravijo, da se nekaterim Špancem prirojena lastnosti bikoborca, drugi zatrjujejo, da se z vajo da vse doseči

POLsocialistični MARTIN

Milčinski-Novak

Kapitalisti- čni trgovec in socialistični

Tislega dne, ko se je podražil sladkor, je mati Polsocialističnega Martina zvečer izklopila radio, zavzdihnila je in povedala zgodbo. Sinec Martinek pa je poslušal:

Trgovci so taki, ki odirajo za svoj privatni žep, in taki, ki odirajo v imenu družbenega sektorja. Kaj veš, kateri so hujši!

Oni s privatnim žepom so starejšega kova. Pred vojno je živel tak trgovec in je bil kot trgovec na jako uglednem glasu, kakršen namreč tke trgovcu — vsi so bili pri njem zadolženi, vsi so ga kleli. In je bil zadovoljen s svojim profitom in si je z njim zgradil vilo. Po vsej Gorenjski je segel o njem glas. Ko pa je prišla in minila vojna, je trgovec pobral svoje reči in jo popihal na tuje: tam je odiral naprej.

Pa je imel brata, ta je ostal na Gorenjskem, tu se ni dalo služiti za privatni žep, kakor je služil oni v tujini; služil je za družbeni sektor, zato ga je brat v tujini preziral. Sporekla sta se in se nista več videla drug drugega.

Pa se zgodi, da je brat v tujini zbolel na smrt. Spoznal je, da ni goljufije na svetu, ki bi ga to pot rešila. Pa si je k postelji poklical sina edinca in mu ukazal: »Umr! bom, pa preden umrem, vedi, da imam brata, stric je tvoj, ugleden je trgovec — v socialistični Jugoslaviji živi. Sprla sva se, preden si prišel na svet in se nisva več pobotala. Zdaj mi je hudo. Zato me poslušaj: ko me pokoplješ, sin moj, stopi tja k stricu, da ga spoznaš in mu nes! moj zadnji pozdrav!«

Sin je bil tudi trgovec, seveda tak za privatni žep, in je storil, kakor mu je ukazal oče; mikalo ga je, da spozna strica in vidi, kako mu gre kupčija v novem svetu in novih pogojih.

Dobi vizo, pride čez mejo, najde strica, častiljivega direktorja trgovskega podjetja. Sporočil mu je zadnje pozdrave rajnega brata. Pa se je stari direktor razjokal, objel in poljubil bratovega sina, postregel mu z vsem, kar je nudil jugoslovanski standard in še ga je povabil, naj ostane pri njem, dokler mu bo drago.

Drugo jutro je dejal stric: »Stopiva, poglejva, kako grede posli v naši poslovalnici!« Vpregel je fička in sta se odpeljala.

Odpeljala sta se, vozita, pripeljeta v poslovalnico, klepetata za pultom, pa pride v trgovino kupec. Reče sinovec, bratov sin: »Stric, kupca imate, se bova pozneje dalje menila, lepo ga pozdravite in mu postrezite!«

Odgovori stric: »Bo že počakal, če bo hotel kaj kupiti!«

Tako se je mladi naučil kako strežejo trgovci novega kova.

Drugi dan kreneta v drugo poslovalnico. Mal je nečak polizano glavo in mrmral nevoljno besedo, videč blede reklamo in po neučinku plačane prodajalce. Slednjč odbije ura zapiranja trgovine, stric že stopi s ključi k vratom, da bi jih zaklenil, ko zagleda sinovec: po cesti hiti možakar, na uro gleda, v trgovino je namenjen.

Ustavi sinovec strica: »Onega kupca še notri spustiva, ki ga nama cesta ustrezno prinaša naproti. Če le za stotaka kupi, se splača!«

Reče stric: »Prej bi naj prišel, zdaj zapiramo!« in mu je pred nosom zadržal vrata.

Sinovec je bil presenečen in začuden, ni mogel verjeti očem: privatnik je bil, starega reda vajen in starega trgovstva — le staro trgovstvo se mu je zdelo pravo, donosno in obstojno. Kdor je stopil v njegovo trgovino, koj je bil lepo sprejet in postrežen — to je najboljša reklama! Strica pa je bila sama ravnodušnost in počasnost brez sence uglajenosti in spretnosti. Nak, tako trgovstvo ni bilo všeč mlademu. Pa je preudarjal, kako bi vendarle odprl oči stricu in mu dokazal, da je večji mojster.

Dejal je: »Hajdite stric, dajva, poizkusiva se: kateremu izmed naju se posreči in bo več profita skoval iz prodaje vina, tisti bo dokazal, da je njegov način dela boljši in še mu ostani čast in slava, da je mojster nad drugim!«

»Dobro,« je odgovoril stric, »le se poizkusiva, jutri odpotujeva vsak zase v goriška Brda po vino!«

Pa sta šla pa ni trajalo dolgo, že sta se spet sešla. Smehljaj se je sinovec ob mislih na opravljeno kupčijo, pričakoval je, sedajle bo moral stric priznati nadmoč kapitalistične trgovine. Pa je zmagoslavno oznanil: »Kupil sem liter rebule po šestdeset dinarjev od kmetov, po stočvrtset sem ga prodal naprej! Kar stooštosten sem napravil dobiček! Pa me posekajte, če morete!«

Se je zakrohotal naš trgovec, da je padel omet s stropa v pisarni: »Mlekozobec mlekozobji, pojdi, le pojdi nazaj domov v svojo kapitalistično štacuno, kajti tu ne bo kruha zate! Da boš vedel, povezal sem se z zadrugo in odkupil smo vino prav tako po šestdeset za liter, toda prodali ga bomo v trgovini in gostilni po šeststo!«

Pa je sinovcu iz inozemstva vzelo sapo, tako močno mu jo je vzelo, da se je brez slovesa obrnil in šel in šele doma je prišel spet do besede. In je pravil svojim stanovskim prijateljem, kako se trguje.

Pa ne vem, če so mu verjeli, je zaključila mati Polsocialističnega Martina svojo pripoved in šla spat.

VILKO NOVAK

Urgenca

Ne vem, kdaj je prišla ta beseda ravno v modo, no ker jo slovenski pravopis smatra za domačo tujko, jo lahko brez skrbi uporabljamo na vse mogoče in nemogoče prilike in priložnosti. Vsa sprejeta nekvadratna blaga, nekvadratna naročila, napačna obvestila, smatramo lahko za urgenco in če hočemo to nepravilnost popraviti, takrat vselej urgiramo, kadar pa urgiramo, takrat se vedno znajdemo v začaranem krogu, da je to res, naj nam služi od vseh primerov samo sledeči primerček:

Halo, da, tu Salamopromet. Kdo tam?

»Tu Gamsova, poslušajte vi, kakšno salamo ste mi pa poslali kručefiks! To je svinjarija. Cene znate višati, za kvaliteto vam ni mar. To je čisto navadno izrabljanje uboega potrošnika v današnjem težkem času, razumete vi, vi...«

»Trenutek, prosim, pri telefonu vajenec. Takoj pokličem koga drugega.«

»Da, tu Salamopromet, kdo tam?«

»Tu Gamsova. Poslana salama je neužitna in to sploh ne morem rabiti. Tako salamo pošljite drugič rajši v muzej al' pa na odpad. Al' mislite, da...«

»Trenutek prosim, pri telefonu je pomočnik. Takoj pokličem koga drugega.«

»Tu Salamopromet, kdo tam?«

»Tu Gamsova. Vaša salama sploh ni užitna. Meni kot stalnemu odjemalcu bi pač lahko...«

»Trenutek prosim, pri telefonu poslovojdja. Takoj pokličem koga drugega.«

»Halo tukaj direktor podjetja Salamopromet. Kdo tam?«

»Tu Gamsova. Vaša salama je sicer dobra. Bodite prosim toliko ljubeznivi, pa prihodnjič pošljite nekoliko boljše.«

»Da tovarišica Gamsova, brez skrbi! Takoj bom povedal vajencu, ki vam jo je zavijal. Pa klanjam se!«

GREGA

(Nadaljevanje s 1. strani)
neprijetnega — izkaznice bodo lahko prešli samo mladi, ki jih po svojih moralnih kvalitetah zaslužijo.

In ne nazadnje, za prevožene kilometre bodo stoparji vozniku dali kupone, s katerimi se bo lahko udeležil nagradnega žrebanja.

Ko sem tako stal ob cesti in gledal za avtomobili, se mi je vse skupaj zazdelo smešno, saj bi bili vozniku kljub temu ljudje ali mora biti res vse skupaj loterija ali tombola. Pa vendar, naj bo. Naj

bo avtostop še naprej zabava, pa naj se ji pridružijo še tisti z avtomobili. Končno je res že čas, da mlad človek v malo denarja ne bo več beračil za prosto vožnjo. Dobi naj občutek, da je avtostop njegova pravica. In to pravica mladega človeka, ki želi potovati mu lahko pri tem pomaga tisti, ki ima možnost — avto kot dokaz višjega standarda.

In, kar je najbolj zanimivo — ni ostalo samo pri besedah. Občinski komite ZMS in OOLT bo sta o bregistraciji motornih vozil

voznikom priložila še eno polo — anketo, klasična vprašanja, zakaj, kako, kaj predlagate?

Naj bo predlogov čim več, naj končno mladi ljudje dobe svojo organizacijo, ki je danes v Jugoslaviji še ni, naj imajo svojo pravico — z dvignjenim prstom ustavljati voznika in naj ostanejo mladi.

In tudi sam sem dobil svojega voznika. Star znanec, že nekaj tednov me prevažajo samo znanci. Kaj neki bi človek pri nas počel brez znancev?

Avto- stop

Megla visi nad ozko in tesno kotlino. Vse se potaplja vanjo: razrezani strmi obronki na zahodu, skrivenčeni in raztreskani, kakor prsti otrplih rok podrhtevajoče bukve na vzhodu... Včasih se izvije kdo iz nje kakor čudno, razblinjeno bitje, ki ga ne morem prepoznati, čeprav vem, da smo tu gori komaj trije.

Vsi čakamo. Ne bi mogla reči, da prav samo sonca. Nečesa čakamo in drug drugemu ne moremo povedati česa. Iz megle mora nekaj priti. Sonce, nov, nepoznan človek, pošast, luč ali karkoli, kaj vem kaj!

Dan je od noči do noči enak. Luč lije od vsepovsod, da bi se skoraj motila, če bi iskala nebo. Stojim na mestu in vidim: to je sneg, to okrog mene je megla, to je palica, to je odlomljena veja. Cez hip, ko sem se premaknila, vejo še vidim, pa ne vem več natančno ali leži v snegu ali visi sama v tem mlečnem brezprostorju. In ne ločim več, kjer je sneg in kje je megla. Vse je samo prosojna belina alabastrnega vsemirja. Nekdo vpije. Glas tone v megli kratko in ostro kakor udarec v prazno. Nič ne vem, odkod prihaja, nič ne vem, čigav je. Morda nas kdo išče. Morda je kdo zašel. Od nikoder ni slišati drsenja, nikjer se ne kaže nobena senca — kdo je bil? Vpijem. Nihče ne odgovori. Vse je tiho, zamolklo se lije megla naokrog. Lahko bi ta hip kdo zdrsel čez steno. Strah. Tišina. Morda se je kdo ubil? Treba je vpiti... Spet pade glas zateglo v beli prostor. In spet molk. Najbrž je nekdo tam gori stopil pred kočo in zatulil v dolgočasju. In človek mora takoj misliti na poslednje stvari, ne samo zase, marveč za vsakogar. Kaj morda vidim, kje je stena? Ali je nad mano ali pod mano? Kaj vem, če ne bom čez hip nezadržno in neslišno drsela v gostobelo praznoto pod seboj? Kdo ve? Pa vendar ne morem, da ne bi odgovorila izgubljenemu klicu. V megli si postajamo bližji vsi, znani in neznan, megla mehča obrise postav, podobe izgubljajo ostrino in so le še kakor prividi iz sanj. Takrat so si ljudje najbližji in morajo misliti v enem hipu na začetek in konec.

Iz megle je vstala mogočna gora...

ne govorimo, kakor da se vsi bojimo svojih besed. Preveč je misli, ki se porajajo, razgubljajo...

Svetlo je, megla se razliva vsepovsod. Pa se zaustavi korak, da se pogled ponovno zazre nazaj v igro narave, kakor da ona hoče, da jo opazuješ. Strmim s svojimi mislimi še vedno v to igro — njena kulisa je megla. Velika se zdim tedaj sama sebi, ker sem živ človek. Tako čutim. Pa se zopet zavem, da sem majhna, tako brezpomembna, nevažna vsemu človeštvu, zvezana z njim le z nekaj nitmi.

si tedaj ovire, ki jih ne vidiš, ki ne veš, kakšne bi bile in ne veš, kako bi jih razum premagal. — Utihnili smo, kakor da je vsem tesno pri srcu, kakor da smo vsi istih misli: trdo si se pokazala, priroda, v trd sneg so ovite tvoje pesti; toda mi smo prišli k tebi, čeprav ne poznaš dobrega, ne zla, ne sreče, niti nesreče; zato smo prišli, ker poznaš eno: pravičnost. Hoče se nam boja s teboj; boj bo pravičen.

Potem gremo počasi nazaj. Nalahno, kakor da padamo v tuje svetove. Ta hoja je lepa: kakor včasih, ko sanjamo, da se pogrezamo dolgo, dolgo

SAMOGOVOR

v snegu

Popoldne je svetloba tako prosojna, da vemo, kako blizu mora biti jasnina. Ne obdrži nas več v koči, oddrsamo po poti navzgor. Tam gori mora biti sonce. To že vse dni oznanja nekdo zjutraj in zvečer. Vse je čisto drugače kot takrat, ko smo prišli. Drevesa, ki so včeraj še mirno počivala, so čez noč pognala prečudno svetlo cvetje, tenke sive veje so prerasli bleščeči kristali v strastnem neredu. Okrog vsega pa se neslišno ovija megla, tiha nevesta vseh blodnih in izgubljenih stvari...

Zdrznem se ob misli: kaj ne bi vse prav tako hitelo, da nas danes ni tukaj? Da nas sploh ni, da ni človeštva na zemeljskem površju?... Tesen občutek praznote, ko se zamišliš, da te ni... da ni človeškega morja... Dolgo je, preden se zaveš, da si. In ko se zaveš, da si že sredi te mogočne simfonije narave, tedaj se ti razširi prsa, prisluhneš zvokom te simfonije, monotone, a gigantske. Začutiš dih sile, ki vodi ta silni orkester narave. Zaveš se, da si človek, človeček.

Nikoli ne pozabim tega doživljanja! Človek izpolnjuje svet, narava izpolnjuje človeka.

Počasi, vase zatopljeni, nadaljujemo svojo pot; vedno više gre. Ne hitimo, ne mudri se nam;

Pogrezamo se globoko v sneg. Včasih se ozrem nazaj: zdaj seže pogled malo dlje kakor na drugih straneh; gaz se senči nekaj časa na beli brezizraznosti, potem tudi nje ni več. In tako stopamo naprej. Zdi se, da gremo v breg; zdaj nas vleče nekaj navzdol. Molčimo in nihče se ne ozira nikamor. Cez eno uro pa obstanemo. Nihče ne ve, kje smo in kam bi morali iti, da pridemo na cilj. Iz megle počasi padajo drobne, bodeče snežinke. Nehote stopimo bliže skupaj in pogledamo nazaj. Morda je komu prišlo na misel, kako bi bilo, če bi gaz deset korakov za nami zares izgnila v prazno. Nekje blizu mora biti kak prelaz, zakaj včasih se zažene od spredaj v nas rezek veter. Ne gremo naprej. Po megli ne moreš nikamor, po megli moraš samo od človeka k človeku in sam k sebi.

Megle so se za hip razpršile. Nam nasproti so se nepričakovano pokazali grebeni in stene. Mrko so zrlji, grozeče. Za trenutek samo, samo za trenutek so ostale te pesti v ozračju — in zopet jih je zagnila megla. Ostale pa so te pesti v naših dušah, ki jih je kradoma zagnila melanholija. Nehote, z vso silo, vstane v spominu ona pest, ki ji greš nasproti. Spomniš se. Predočiš

časa nekam globoko. Da ni snežink, ki nas pikajo v oči in nas bude v treznost, bi skoraj mogla misliti, da vse skupaj ni res. Tudi takrat ne, ko nekje zdrsnem in čutim, kako se na strmem obronku trga pod menoj sneg...

Plaz! Se preden se utegne misel končati, mi nekdo poda palico. Spodaj je vse tiho, kakor da se je sneg spet ustavil. Potem gremo naprej kakor dozdej. Ko zrastejo pred nami črni robovi bajt, je vse kakor ponavadi. Nihče ne govori, kaj je mislil vso to dolgo pot.

Zdi se mi, da bi po takem romanju po megli mogla biti vsakomur prijateljica. Tam dol doma je tudi megla. Takole pod večer se mi vedno zdi neprijetno, če moram na ulico. Tam mi ni nihče blizu, nobene stvari in nobenega človeka še v megli ne moremo videti takega, kakršen je. Vse je tako, kakor nam ljudje govorijo. Ne vem: tu pa je vse drugače. Ljudje — se mi zdi — so samo še tu taki, kakršni so. Tu so blizu vsem gibalom bitja: naravi, življenju, smrti, sebi. Njihova bodočnost je v zasneženih vrhovih gora, na grebenih, kjer vejeta dva vetrova, kjer bičajo kožo ledene igle, v žlebovih, kjer se blešči zrcalni led...

Meglono morje je izbrisalo človeštvo iz naše ga območja, izbrisalo je plast, kjer se človek koplje, tepe v vsakdanjosti za vsakdanjost, za svoj hipni obstanek. Prav je, da je narava zakrila našim očem to plast; pokazala se je taka, kakršna je bila ob svojem rojstvu — deviška. Poiskali smo si ta začarani svet, doživljamo ga.

Težko mi bo jutri, ko bom videla, kako se v soncu razhajajo kosmi megle kakor pozabljeni snila.

TOMAZ JALEN

Po Prešernovih stopinjah v Kranju

(Nadaljevanje)

Mnogi starejši Kranjčani in okoljani se še dandanes dobro spominjajo srednjega, skrbno oblečenega, častilivega belolasega starčka, ki je redno prihajal v mesto s svojega gradiča na Okroglem. Prihajal pa je prav gotovo tudi vselej, če je bila v Kranju kaka narodna prireditev.

Tomo Zupan (1839—1934), ki je učakal dve leti manj kot sto let, si je za jazen svojega življenja izbral Okroglo, kraj v srcu Gorenjske in njegove Prešernove. Od 1. 1904 je živel tu kot upokojeni profesor, vendar pa do smrti vitalen in dejaven.

Kot daljni Prešernov soročnik (Zupanova mati Mina je bila Francetova sestrična in po tradiciji zelo podobna svojemu umrlemu bratrancu) in njegov rojak z bližnjega Smokuča, si je že v rani mladosti zastavil nalogo, napisati o Prešernu kar najbolj resničen življenjski opis. Sicer se je Zupan v času svojega dolgega življenja spuščal na najrazličnejša delovna področja, tako na slovstveno pedagoško, publicistično, organizacijsko, zgodovinarsko, celo na slikarsko, a je vendar vse svoje moči v glavnem posvetil Prešernu.

Svoj slavošpev Prešernu, ki ga je pel vse življenje, je pričel prej, preden je minilo deset let od pesnikove smrti: 1. 1858 se je v svoji maturitetni nalogi »Prešeren — Koseski odločno postavil na Prešernovo stran in proti Koseskemu, ki so ga tedaj veljaki vzdigovali pred Prešerna; hrup mečev in bobnov v pesmih Koseskega nad nežne zvoke Prešernove lire...

L. 1868 je Tomo Zupan nastopil službo profesorja slovenščine in verouka na kranjski gimnaziji. Tu je ostal celih enajst let, do 1. 1879. Sam pravi, da je šele v Kranju »začel nabirati Prešerna«. »Največ Prešerna« je bilo v hiši lekarnarja in župana Karla Savnika. Semka ga je dnevno vodila pot. In Zupan je bil rad v Kranju, posebno še zato, ker je bival v kraju, kjer je našel svoj mir naš največji poet. Često je Zupan vzkliknil: »Blažena zemlja, blaženo pokopališče, blaženejšega Slovenska ne premore.«

Tomo Zupan je pustil močno sled tudi v kranjski klasični gimnaziji. Tu je kot profesor slovenščine vneto vzpodbujal dijaštvo k ljubezni do domače književnosti.

Da je bil Zupan v svojih kranjskih letih tudi sicer pravi pokonci-mož, nam pričata dve sporočili: prvo iz l. 1869:

»Proti narodnemu županu Mateju Pircu, ki se je zameril nekaterim meščanom zaradi svoje odločne delavnosti v dobrobit mesta, so se združili glasovi uradnikov — razen prof. Toma Zupana — nemškotarskih in malo zavednih meščanov, celo bivši župan, nekdanji glavni poveljnik Na-

rodne straže Konrad Lokar, je potegnil s Pirčevimi nasprotniki.«

Drugo pogumno gesto je Zupan napravil l. 1877, ko so oblasti kazensko premetile prof. Karla Glaserja iz Kranja v lesko mesto Weidenau. Prof. Glaser se je vladi zameril, ker je pokazal kot zaveden Slovenec, preveliko navdušenje ob irbski zmagi nad Turki v vojni l. 1876—1877. Nihče izmed Glaserjevih gimnazij-skih kolegov se ni upal pospremiti izgnanca na postajo, le Tomo Zupan je imel dovolj poguma, iti na kolodvor in se posloviti od prijatelja, vrlega narodnjaka.

V letih 1881 in 1882 je Zupan pričel objavljati v Ljubljanskem Zvonu mične zgodbe iz Prešernovega življenja, predvsem iz otroške dobe v Vrbi in iz dijaških let v Ljubljani in na Dunaju. Čitanje teh zapisov je pomenilo takratnim pesnikovim lastilem pravo odkritje. Kot Prešernov sorodnik je Zupan imel pač dosti priložnosti zvedeti od še živčih pesnikovih sester čimveč o njunem znamenitem bratu.

Vestno si je zapisoval, kar sta mu v letu 1878 pripovedovali o svojem bratu zadnji živeči pesnikovi sestri Urša (1809—1878) in Lenka Prešeren (1811—1891). V odlomkih je gradivo objavljaval v periodičnem listu, zaokroženega pa je izdal leta 1933 v posebni knjižici »Kako Lenka Prešernova svojega brata pesnika popisuje«.

Spregovorimo sedaj še nekaj besed o Prešernovi najmlajši sestri Lenki, ki nam je ohranila mnogo pričevanj o svojem bratu. Brez njenih pripovedi bi bilo današnje prešernoslovje občutno pomanjkljivejše.

Lenka je živel vso mladost pri stricih župnikih, l. 1868 pa se je vrnila v svoj domači gorenjski kraj. Umrla je l. 1891 v Ljubljani in je pokopana v istem grobu

Zupanov gradič na Okroglem pri Kranju

kot Tomo Zupan, na Zahah, takoj na desno od kapelice pri vходу.

Lenka je bila majhne postave, v čelu in očeh podobna bratu, le usta je imel France ožja. S Koroškega, kjer je živel

pri bratu Juriju, je Lenka dvakrat obiskala Franceta v Kranju. Zadnjikrat, ko mu je prinesla bratovo denarno podporo. Kakšna je bila ta pot iz daljnega Koroškega Sent Ruperta čez zasnežene Karavanke v Kranj in to peš začetkom decembra l. 1848, si danes kar težko mislimo. Lenka je pri bolnem Francetu ostala nekaj dni, potem pa se je vrnila k Juriju.

Razen navedenih spominov, je Tomo Zupan objavil v »Mladiki« l. 1934 vrsto člankov s področja biografije Prešernov. Tu je v prvi vrsti važen spominski razgovor s pesnikovo nečakinjo Marijano Vovk-Gromovo in zapiski o obeh pesnikovih bratih Juriju in Joži, o sestri Jeri, o stricih Francu in Jakobu ter starem stricu Jožetu in botru Jakobu, »vrbenjskem Boštjanu«. Spomina vredno je omeniti Jero zato, ker je bila po Francetovi misli najbolj pismena med sestrami in jo je celo tudi najbolj »obrajtala«, umrla pa je kot reva, na Blejski Dobravi.

Tamkaj, ob zaspiski podružnici sv. Stevana, spi skupaj s sestro Katro. Kamenita plošča z vklesanim napisom je vzdignana v cerkveni zid. Zal pa je napis povsem zbledel in komaj prečitamo:

»Tu skupno počivata pesniku Prešernu najljubši sestri Katra Prešernova (8. 4. 1799—2. 9. 1873) in Jera Ambrožič-Prešernova (11. 3. 1798—12. 3. 1876). Postavil Tomo Zupan.«

Da vanj malo o temo spominu to ganljivo Zupanovo skrb za Prešernovi sestri, bo prav, če objavimo še njegovo prošnjo.

»Če si pripotoval tu sem, daruj Prešernovima sestrami korak na njun grob. Pesniku pisalka na Dunaj, Jera, in njegova oskrbnica, Katra, do zadnjega vzdihla, sta tu. Skupaj ležita v nezdravnem spanju. Naj ti ne bosta premajhni, ti kmečki pesnikovi sestri...«

Za brata Jožefa zvemo, da ga je, 15-letnega dijaka, pobrala družinska bolezen, vodnica. Prav tako, kot strica Jakob, fajmoštra na Šmarni gori.

Za tega strica zvemo od Lenke »skozi« Zupanovo pero: »France je strica Jakoba zelo rad imel: Ker so bili tako veselega srca, kot on sam, — Stric Jakob so bili strašno fletni in družabni. Bili so majhen, zelo majhen mož, ki so pa navado imeli, moža drugače meriti: mož se od ušes gori meri! — Smejali so se glasno, da se je daleč razlegalo. Stric Jakob so bili kot dohtar, skoraj nič niso prihranili...«

Prešeren se je v svojih mladih letih kaj rad šalil, češ da je Šmarna gora njegova teta! Začudenim očem je potem razjasnil: »Šmarna gora ima mojega strica, potem je ona prava moja teta!«

Ko beremo Zupanov zapisek o Francetovemu stricu Francu, župniku v Vodica pri Skaručni, se nehote spomnimo grenke družinske usode Ribičevih. Mati Mina je šla živet in umret k sinu Juriju na Koroško, oče Šimen pa se je podal k bratu Francu v Vodice in pri njem tudi umrl. Na domu v Vrbi je gospodarila Mina s svojim trdim in čudaškim možem, Vovkom s Crniva. Ta razkroj starodavne rodovine je žri našega pesnika do smrti, a zlu se ni bilo mogoče upreti. — Za strica Franca velja še omeniti, da je bil prvi iz rodu, ki se je začel podpisovati kot Prešeren (s tretjim e, ne kot drugi, le Prešern).

Za pesnikovega strica Jožefa Prešerna, župnika na Kopanju pri Račni na Dolenjskem je dobil tudi Tomo Zupan kar najboljši prijazen sporočila od še živčih Francetovih sester. Ta stari stric, ki so ga pri Ribičevih imenovali kar dosledno za »grosenkla«, je poskrbel za izobrazbo vseh treh Simnovih sinov. Bil je duhovnik staroga kova, pravičen, uvideven, ne prenapet in pa srčno dober. On je bil med pesnikovimi sorodniki edini, ki se ni zoperstavljal, ko se je France odločil za poslovni poklic, ne za teologijo. In ga je za časa dunajskih študij tudi krepko podpiral.

Mina Fertin-Zupan (1814—1858) Prešernova sestrična, mati Toma Zupana

Tomo Zupan (1839—1937)

No, končno je zbral Zupan tudi vrsto zanimivih podatkov o Jakobu »vrbenjskem Boštjanu« bratrancu Francetovega očeta Simna ali pesnikovem malem stricu. Majhen, rdečelichen možak nam postane takoj ljub, ko zvemo, da je bil v zadnjih dneh Francetove bolezni v Kranju in Katro pomagal prekladati trpečega bolnika. — V Ribičevi hiši so Jakoba vsi radi imeli, saj je bil menda vsem osmim otrokom krsni boter, pa so mu potem rekali kar »boter Boštjan«. — Se droben spomin na tega majhnega, a ponosnega Prešerna nam je ohranilo Zupanovo pero: da ni hotel ustreči, če so ga kdaj v gostilni vabili, da bi prisedel k pijači ali jedaji. To bi bilo proti nazorom »kmečkoga boljarstva«. Saj Boštjan ni bil le kmet, pač pa je tudi suknjaril in dosti potoval.

Posebno zaslugu za prešernoslovje si je pridobil Tomo Zupan s sestavo obsežnega rodovnika pesnikovih prednikov po očetovi in materini strani, za kar je žrtvoval več let trudapolnih iskanj. Potrdil se je tudi z zbiranjem predmetov in opreme, ki je bila nekoč pesnikova lastnina. Zato ima Prešernov spominski muzej v Kranju prav po Zupanovem, »dolgotrajnem naporovanju« opremljeno pesnikovo stanovanjsko sobo z izvornim pohištvom, ki je vse dokumentirano. Tu je postelja z mrtvaškim prtom, omara-predalnik, mizica s stolom in svečnik z utrinjalom. Zupan je bil tudi tisti, ki je v prešernoslovsko zakladnico prispel pretrejaljivo pesnikovo pismo z Dunaja »Lubi starši«.

Nerazdružno je ime Toma Zupana in narodno obrambne šolske »Družbe sv. Cirila in Metoda«. Takoj po ustanovitvi l. 1885, je postal družbin »prvomestnik« in ji to ostal do nekaj let pred smrtjo.

Da je bil Tomo Zupan res iskren prijatelj mladine, ki jo je skušal razumeti in ji pomagati, kaže skoro pozabljen dogodek iz časov, ko je Zupan služboval katehet na ljubljanski gimnaziji. Tamkaj je nek dijak po obhajilu izpljunil hostijo. Opravičeval se je potem, da je to storil za šalo, da bi se sošolec Levce zasmejal. Kljub temu je profesorski zbor sklenil dijaka izključiti, le katehet Tomo Zupan edini ni bil za tako strogo kazen, češ, da je mlad človek storil to iz otroške obojnosti ne iz hudobije in da bi koga hotel žaliti.

V slovstvo je stopil Zupan že davno prej. Prve njegove pesmi so bile objavljene že l. 1859, potem je pisal zabavne in poučne povesti, bil je dolga leta urednik »Zgodnje danice«, še v l. 1934 so bile v »Mladiki« objavljene Zupanove »Ivane Sadnikar Wohlmutove povesti o Prešernu«.

Tomo Zupan je dosti potoval po svetu, bil dlje časa v Nemčiji in na Češkem. Tako si ni pridobil le obsežne razgledanosti na vseh področjih, pač pa tudi uglednost, ki ga je odlikovala prav do smrti.

To je učakal l. 1937 na Okroglem pri Kranju. Tu si je l. 1905 zgradil po načrtih češkega arhitekta Hrasdyja veliko, skoro gradič. Vanj je vzdal tudi kapelo posvečeno sv. Cirilu in Metodu. Na hiši je danes tablica »Okroglo št. 8«.

Zvedeli smo...

Te dni bo pričel snemanjem kratkometražnega, sgranega filma znani slovenski režiser FRANCE KOSMAC. Snemal naj bi po lastni izjavi, nekje med Kranjem in Skofjo Loko — verjetno nad Crngrobom. Scenarij še piše in zato o temi filma ni nobenih podatkov. O poteku snemanja bomo poročali v eni od prihodnjih števil.

21. številka slovenske filmske revije EKRA 64, bo tokrat izšla pravočasno, ker je pri doedanjem neredu v zvezi z izhajanjem (delo navadno zavlačujejo v tiskarni) lep uspeh. Ob tem upamo, da bo ta številka prišla tudi v prodajo, ne pa — kakor št. 19-20, ki je ni mogoče nikjer dobiti.

FILMSKA SOLA, ki jo vodi Osrednji filmski klub se bo verjetno preselila v prostore kluba na Planini, da bo lahko nemoteno nadaljevala z delom. Menda se bočejo preseliti tudi

Le zakaj pa si je izbral prav Okroglo za doživljaje svoje življenjske jeseni. Njegovi sodobniki vedo povedati, da je bil Tomo Zupan nekoč na Joštu in se kar zagledal na gričevnato jaso nad Savo in je zemljišče takoj kupil.

Je pa Okroglo res lep kraj, proč od prometa pa vendar ne daleč od ljudi, tik nad šumečo Savo, ki dere tu med konglomeratnimi skalami. Z Zupanovega gradiča je obsežen pogled čez vso severno, vzhodno in zahodno Gorenjsko.

Okroglo je bilo obljubeno že v 13. stoletju. Češki kralj Otakar II., kot tedanji gospodar Kranjske, je podaril to naselbino brižinskemu škofu Konradu II. To je bilo l. 1274. Tako je postalo Okroglo, kljub temu, da leži na levem bregu Save, last loškega gospostva.

Za to vas je posebno pomemben brod čez Savo, ki dela že več kot 500 let. Prvi brodnik je nosil čudno ime »Svnlot«. Velik promet je doživljal ta brod v prejšnjih tisočih, ko so tisoči in tisoči romarjev iz severnih krajev hodili tod čez na goro svetega Jošta. V gradiču na Okroglem si je uredil pravcati muzej. Rad je sprejmal goste iz vseh krajev. Vsakega je postregel s čajem in pečivom, ob odhodu pa je slehernega naprosil, da se vpiše v njegovo znamenito knjigo obiskov. Vsak teden po enkrat je prihajal v Kranj, v hišo lekarnarja in dolgoletnega kranjskega župana Karla Savnika. Tu so ga morali čakati vsi časopisi in revije, ki so prispeli tekom tedna, natanko po datumih!

Kakor so bile vse manire Zupanove brezhibne, tako elegantna je bila tudi njegova čitljiva pisava prav do pozne starosti. Posebnost je bila tudi njegova stilistika. Posluševal se je starinskega slovenskega jezika, trdno prepričan, da piše edino pravilno. Tako je tudi zahteval, da so bile njegove stvari tiskane natančno po rokopisu. Svojega markantnega arhaičnega jezika se je Zupan za mladih let učil pri Metelku, Stritarju in Levstiku. Celotno je hotel, da bi se po Levstikovem nasvetu podpisoval Zupan in ne Zupan!

Zupanovo javno delovanje je našlo svoje torišče tudi v mestnem zastopu v Ljubljani, kjer je bil več let občinski odbornik. V Kranju pa je predsedoval občinskemu šolskemu svetu. Za zasluge na vzgojnem področju kot profesor in kot ravnatelj Alojzevišča v Ljubljani je Zupan dobil visoka odlikovanja, papež Leon XIII. pa mu je l. 1899 podelil čast svojega tajnega komornika z naslovom »monsignor«.

Pred svojo smrtjo, ki ga je obiskala v 98. letu starosti, je Zupan napravil natančno oporoko. Muzeju je zapustil prešerniano in druge spomine na slovenske kulturne delavce, gradič sam in vse posestvo pa je namenil slepim. In tako imajo dom in mir na Okroglem še danes. Imenuje se Dom oddiha Zveze slepih. Bila je to zadnja plemenita gesta Prešernovega sorodnika!

CRTOMIR ZOREC

(Nadaljevanje prihodnjic)

ZAKAJ JE ŽENSK VEČ KOT MOSKIH?

V vseh deželah sveta, ki imajo več kot milijon prebivalcev, je mnogo več žensk kot moskih. V nekaterih deželah gre razlika v milijone. V ZDA je dva milijona več žensk, v SZ pa kar dvajset milijonov več. Če pogledamo, v kateri državi je razlika najmanjša, vidimo, da je to Ekvador. Tu je razlika samo za štiristo dvajset. Kaj je vzrok večjemu številu žensk? Ali se jih več rodi? Demografski zavod OZN je objavil, da je temu vzrok večja povprečna življenjska doba. Skoraj v vseh državah je razlika za nekaj let. Samo v Kambodži, Gvatemali in Gornji Volti imajo moški daljšo življenjsko dobo.

SKODLJIV PREPIR

Nekdanji nemški kancler Adenauer je nekoč izjavil, da se ne namerava pripraviti z otroki in novinarji. Ko so ga vprašali zakaj, je odgovoril. Otroci vržejo na koncu kadenin novinarji pa imajo zadnjo besedo, ko vso stvar napišejo v časopis.

OGLEDALO VZROK ZADRŽEVANJA

Upravnik nekega ameriškega kopališča se je že dolgo ukvarjal z mislijo, kako prepričati ljudem predolgo zadrževanje v slatičnih odnosno oblačilnih kabinah. Domislil si je, da odstrani iz kabin ogledala. Uspeh: moški so zapuščali kabine v treh minutah, ženske pa sedem minut prej kot običajno.

SLAB RAZRED

V južnoafriškem mestu Perpignan imajo po vsej verjetnosti najslabši razred na svetu. Na izpitih jih je od 24 kandidatov, 23 padlo.

NEKATERI PRAVIJO

Da ...
...ne krasi hiša žene, temveč krasi žena njo.
...zakonski prepir in zahodni veter poležeta pozno zvečer.
...kar se zgodi ženi, se tudi možu.
...deset učenjakov lažje skrije svoje znanje, kot pa en nevedec svoje neznanje.
...tisti, ki vse zaupa svoji ženi, že ne more biti dolgo poročen.

JAKOV JOSK

Lenka Prešernova (1811—1891), najmlajša pesnikova sestra

Lajbeček žameten,

Le kam nameravata ta dva babka Gorenjca? Gresta na prireditve ali pa sta se postavila pred kamero našega fotoreporterja. Pardon! To sta lutke, ki jih izdelujejo pri Molnarjevih na Bledu

da b' bil...

Marsikoga sem že slišal, ko se je vprašal: »Kako da pride novinarjem vse to, kar pišejo, na misel? Jaz se kaj takega nikdar ne bi spomnil!« Ze res da si moramo največkrat izbirati snov za razne reportaže sami, včasih pa nam pomagata tudi vi — bralec časopisov. Tudi današnji zapis je nastal na pobudo hčerke neke izseljenske družine, ki je obiskala rodni kraj svojih staršev.

SPOMINČKI, KI PRIVABJO SOLZE V OČI

Mary ji je ime. Rojena je bila v Detroitu v ZDA. Tja so se preselili njeni starši iz okolice Jesenic. Oče in mama sta ji velikokrat pripovedovala o svoji rojstni domovini. Zelela si je njihovega pripovedovanja. Odločila se je, da ob prvi priložnosti obišče domovino svojih staršev, ki pa je istočasno tudi njena domovina. Letos poleti je to odločitev izpolnila in prišla je v Slovenijo.

Lepo je bilo! Vendar čas je bežal. Pri bliževal se je dan, ko se je morala vrniti. Premišljevala je, kaj bi kupila za spomin na domovino svojih staršev. Kajti vprašanje je, če bo sploh še kdaj prišla v Slovenijo. Tudi staršem bi rada nekaj kupila za spomin na njihovo domovino. Ustavila se je pred izložbo trgovskega podjetja »DOM« v Ljubljani. Mnogo lepega je videla, vendar pa jo je najbolj zamikal lep gorenjski parček (fant in dekleta) v narodnih nošah. Tega bosta vesela tudi oče in

mati, si je mislila med nakupovanjem.

Ko sta si tudi onadva ogledovala ta spominček iz domovine, sta ji presrečna z solzami v očeh pripovedovala, da sta tudi sama nekoč nosila tako obleko. Vendar sta morala zaradi pomanjkanja dela v tujino za kruhom.

»STARSI« TEH SPOMINČKOV SO...

Zanimalo me je, kje izdelujejo te spominčke? Kdo so tisti, ki s svojim delom napravijo tolikim našim izseljencem in tudi ostalim veselja in zadovoljstva, ko si ogledujejo njihove izdelke.

Prijatelj mi je povedal, da delajo take spominčke na Bledu.

In res!
Na Bledu pri Molnarjevih. Kar cela družina je zaposlena s tem delom. Nekdanja lastnika hotela Toplice Julia in Aleksander Molnar sta se prva pričela ukvarjati s tem delom. Pridno pa jima pomaga Julina sestrična — Marija Mencinger.

Julia si je že od mladosti zanimala za narodne noše.

Radovednost me je gnala, da sem z očmi pregledal vse kote v sobi, kjer izdelujejo narodne noše.

Prava umešnica!
Svoje izdelke napravijo tako skrbno, da ne more nihče reči, da je med pravimi in Molnarjevimi nošami kakšna razlika.

Veliko jih je. Po vseh kotih jih najdemo. Nekatere se neoblečena telesa, dežniki, čevljički, drugje zopet parček, ki čaka, da bo šel »na pot«, nekatere zopet Ziljanka, ki ji manjka še predpasnik in podobno.

ZAČETEK V HOTELU »TOPLICE«

Ni mi bilo prijetno motiti jih pri delu. Vendar mi je prijazen Aleksander takoj potešil mojo željo. Med nama se je zapletel živahen pogovor. Najinemu kramljanju je prisostvovala tudi Marija. Zal žena Julia ni mogla pripovedovati svojih doživetij, ker je že dalj časa v bolniški postelji, vendar pa delo še vedno vodi.

Vsi vemo, da ste z vašimi izdelki razveselili že mnogo ljudi doma in v tujini. Zanima me kdaj ste pričeli s tem delom?

»Takoj po drugi svetovni vojni, ko sva se z ženo izselila iz hotela »Toplice.« Izdelovali sva pričela (seveda v miniaturi) fante in dekleta, oblečene v narodno nošo. Prav posebno veselje s tem je imela moja žena. Seveda pa sem ji pri tem tudi sam pridno pomagal.«

Ali ste takoj pričeli svoje izdelke prodajati trgovskemu podjetju?

»Ne! Za trgovsko podjetje »DOM« izdelujemo sedaj že petnajst let. Prej smo pa prodajali svoje izdelke tja, kjer so jih kupovali.«

Takšne narodne noše so prava umetnost.

»Prav imate! To se ne more pričeti izdelovati kar čez noč. Se ko smo bili v Toplicah je moja žena ob raznih sprejemih napravila fante in dekleta iz bližnje okolice v gorenjske narodne noše, kar je dalo slovesnosti poseben poudarek. Plod večletnega tovrstnega dela in študija pa je bil pričetek izdelovanja teh spominčkov.«

Uspel sem videti več vrst narodnih noš iz raznih delov Slovenije. Ali jih delate po naročilu?

»Običajno delamo samo gorenjsko narodno nošo. Vendar pa delamo včasih tudi po naročilu. Tedaj pa moramo izdelati tudi narodne noše drugih krajev Slovenije. Prav pred kratkim smo izdelali za republiško skupščino SRS več različnih narodnih noš.«

VEČ DOBRE VOLJE IN POTRPLJENJA

Vsako zanimivo kramljanje je lepo. Tudi z Molnarjevimi je bilo izredno lepo in zanimivo. Vsako delo ima svoje težave. Zato sem povprašal Marijo Mencingerjevo kakšne težave imajo pri izdelovanju noš?

»Predvsem imam težave z materialom. Teško ga dobimo pri nas. Uvažati ga moramo iz tujine. Težave pa so tudi s kadrom.«

Omenili ste besedo kader. To pomeni, da med ljudmi ni takih, ki bi bili sposobni za tovrstno delo? (Marija se je nasmehnila).

»Sposobni so že, sposobni. Vendar imajo premajhno metro potrpljenja. Pred časom je prišla iz Kranja neka tovarišica, da bi za svoje podjetje izdelovala narodne noše. Vendar je kmalu ugotovila, da je to delo zelo težko. S podjetjem DOM pa smo že osem let v dogovoru, da nam bodo poslali nekega človeka (takoj ko ga bodo dobili), da se bo naučil tega dela. Zal ga do danes še ni bilo. Mogoče se bo le kdaj kdo oglasil.«

Mi lahko poveste koliko časa porabite za enega in koliko stane?

»Ne bi vam mogel povedati.« — je dodal Aleksander — Na leto jih izdelamo okoli šeststo različnih velikosti. Cena manjšim parčkom je pettisoč, večjim pa deset tisoč dinarjev. Če bi imeli dovolj materiala in bi zmogli s časom bi jih DOM odkupil tudi tisoč na leto. Vendar tega ne zmoremo.«

V nadaljnjem kramljanju sem dobil vtis, da so te lutke del njihovega življenja. Kadar jih odnesejo v Ljubljano, jim je težko, zdi se jim kot da bi jim odhajali otroci.

Po zadnji vojni se je zbiranje takšnega materiala zelo razširilo po vsem svetu. V Parizu imajo prav posebno trgovino z lutkami vseh narodnosti. Leta 1955. je bila v Švici posebna razstava, kjer je 48 držav razstavljalo svoje folklorne lutke. Seveda pa se tu ni manjkalo tudi Molnarjevih lutk.

JAKOV JOSK

Obisk pri Molnarjevih na Bledu

»FILM - RES NICA« IN TELEVI ZIJA

Prizora iz filma Jaz črncem uglednega francoskega režiserja J. Roucha, ki šteje med vodeče osebnosti filma — resnice

V moderni kinematografiji se vse bolj uveljavlja »film — resnica« kot smer, ki zagotavlja predvsem popolno, dokumentarno »iluzijo stvarnosti« (pojem temelji na dejstvu, da je film tako kot fotografija samo utvara, ki pa je lahko popoln odraz stvarnosti) in s tem verno, nepotvorjeno podoba sveta in dogajanja, skratka življenja. Pri »filmu — resnici« ne gre za razne ekstreme, ki so se pojavljali pod tem naslovom (petminutna belina platna — gledalec naj uživa v tišini in preprostosti, kamera privezana na hrbet ali postavljena na klop — vse kar kamera posname, mora biti popolnoma objektivno, režiser naj v »prizor iz stvarnosti« ne vnaša svojega, subjektivnega stališča itd), marveč za nov koncept ustvarjalnosti, za nov koncept filma kot umetnosti. Pri tem uporabljajo dve metodi in sicer skrito kamero in filmsko anketo. Pri prvi publika ne ve, da jo snemajo, kar zagotavlja popolno resničnost in avtentičnost dogajanja (Makavejev — PARADA), pri drugi pa je človek pred kamero, postavljajo mu vprašanja, ga ne prestando opozarjajo na dejstvo, da je pred kamero in tako uspejo doseči postopno sprostitve, razgibanost in resnično doživljanje. Ustvarjalci skušajo pri tem ujeti resnično reakcijo človeka na dogajanje okrog njega, največ jim pomeni nekontroliran trzaj obraza, premik glave. »Film — resnica« je danes ena od teorij, vendar je s svojimi deli pokazal, da je ena njegovih največjih pridobitev ravno brezkompromisno uveljavljanje resničnosti dogajanja (ali bolje — vernosti predlogi) in v zvezi s tem kot osnova: enotnost slike in zvoka. Problem zvoka v filmu se vleče kot neresljiv problem že iz prvih pojavov zvoka v filmu in ob njem je nastalo mnogo teorij od Eisteinove — kontrapunkt slike in zvoka, preko vključevanja zvoka kot dopolnila (Clair) vse do »filmskega prizora«, ki je nerazdružljiva enotnost pojava, ki ga registriramo s čuti in je zvok pri tem, razumljivo, integralni del stvarnosti (Stojanović). Teoretiki vidijo v filmu možnost zapisovanja nepovnljivega, enkratnega stanja, pri čemer se materija zaradi objektivne magično spremeni in preoblikuje (v življenju povsem nepomembni predmeti lahko ožive v pomembnih vlogah n. pr. kozarec v velikem prvem planu, v ozadju nepremično truplo v Welsovem DRŽAVLJAN KANE učinkuje kot najglasnejši znanilec nesreče), s pri tem ostaja resnična, nepotvorjena — odraz stvarnosti, tako da je na tak način ne more izraziti nobena druga umetnost. Tu v najnovejši filmski teoriji uporabljajo izraz »filmskega pri-

zora« kot edinega vernega umetniško — dokumentarnega elementa, s katerim se film izraža. Filmski prizor v tem smislu je enotnost slike in zvoka, posneta na mehaničen način v toku dogajanja in je ni mogoče potvarjati, spreminjati ali preoblikovati. Vse, kar se navedel kot posebnosti filma so obenem tudi lastnosti, kakor ste verjetno že sami opazili, televizije. Edina razlika, po teh pojmovanjih sfanatiziranih ljubiteljev celuloidnega traku, je potemtakem v številu gledalcev (v istem prostoru seveda) in zato v različnih reakcijah (uniformiranost) čustev v kino-dvorani in individualnost pred TV zaslonom — nepreverjeno, morda pa to sploh ni res). Ali ni ravno televizija tista, ki lahko z objektivom magično preoblikuje stvarnost, ne da bi se s tem oddaljila od resničnosti, od celovitosti podobe sveta, ki jo zaznavamo z našimi čuti — predvsem z očesom in gluho? Ali je prenos kakšnega dogodka s terena kaj drugega kot »prizor iz stvarnosti«, ki učinkuje na naše čute kot enotnost slike in zvoka? Vsekakor ima ravno televizija možnost, da postane verni zapisovalec življenja v njegovi enkratnosti prav zaradi uvedbe magnetoskopa, kot načina za ohranjanje in zapisovanje slikovno-zvočne enotnosti. In tako se čudno razvijata dva fenomena našega časa — film, ki je že prebolel svoja leta komedijantstva in spektakularnosti, se usmerja k nepotvorjenosti — resničnemu življenju in skuša, brez olepšav in dodatkov, postati njegov odraz, čeprav to ni ravno najbolj absolutno pravilna težnja razvoja, posebno še, ker zavrača vsa izrazna sredstva klasičnega filma-montaže, paralelizem, zvočne efekte, plane in ostala sredstva »utesnjevanja.« Televizija pa, ki bi lahko s prisotnostjo svoje kamere, iztrgala okolju njegovo resničnost in neposrednost in nas s tem prepričala, se zabava s kulisami, zrežiranim lažnim dogajanjem in spektakularnostjo.

Oba fenomena sta, vsak po svoje postavljena na glavo. Film izraža hotenje po realnosti, po enotnosti slike in zvoka, po prizoru iz stvarnosti (pri čemer za teoretike klasičnih šol filmske umetnosti sploh ni zanimiv in ne umetnost, gledalci pa pravijo, da ni nič prida), televizija pa, ki je ustvarjena s tem hotenjem, se ne more odločiti in tava med množico serijskih filmov in revijskih oddaj, pod prenosi s terena razume nogomet, namesto da bi odražala realno podobo sveta in si končno zaslužila naziv OKNO V SVET. Film to nikoli ne bo, ker mora živeti kot zrcalo, usmerjeno v človeka in okolje, ki ga obdaja.

Filmi, ki bodo na sporedu

ZMAGOVALCI je angleški, črnobeli, CS film režiserja Carla Foremana, ki na pretresljiv način obravnava položaj vojaka v drugi svetovni vojni (z vojakom končno simbolizira obe zmagovalni veselili) in njegovo klavno zmago. Film je na prvi pogled akcijska, vojna zgodba, vendar v svoji simboliki in slutnji obojestranskega uničenja zmagovalcev, preraste svoj okvir in ga zato **TOPLO PRIPOROČAMO**.

TROJANSKA VOJNA je, kot je že iz naslova razvidno, zopet ena od italijanskih barvnih pogruntavščin v CINEMASCOPIU. S tem so menda dovolj jasno karakterizirane vse njegove »KVALITETE«.

HAMLET je čudovito delo sovjetske kinematografije, delo, ki je na raznih festivalih pomenilo največje presenečenje in enega največjih dosežkov na področju filma nasploh. Vkljub temu, da filmov sovjetske proizvodnje ne gledate radi, vam tokrat, dragi bralci, svetujemo da si film gotovo ogledate, saj predstavlja **ENKRATNO KULTURNO DOŽIVETJE**.

KRIŽARJI poljskega režiserja Johna Forda so delani po istoimenskem romanu slavnega Sienkiewicza v času, ko se je obenem s filmi kot so Križarji, pričela v svetu uveljavljati skupina mladih filmskih delavcev, ki so poljski film dvignili na svetovno raven. Film je v svoji zvrsti zgodovinski spektakel, eden najboljših in kaže vse kvalitete ustvarjalca. **PRIPOROČAMO!**

TRETI ČLOVEK (režija Carol Reed, angleški) je menda najboljše znan starejši generaciji, ki je dolga leta obduovala in poživigavala znano melodijo (Harry Lime balade), ki se kot light-motive (zvok, ki se stalno pojavlja v zvezi s kakšno osebo) čudovito prepleta skozi film. Odlična režija, res dobra kompozicija slike in mojstrsko zasnovana zgradba dela, ki otvarja pohod njegovih thrillerjev, so kvalitete zaradi katerih je film na programu filmske šole. VSE ljubitelje filma **OPOZARJAMO**, da so po novem razporedu **PREDSTAVE FILMSKE SOLE** vsak **TOREK** ob 18. uri v prostorih kluba na **PLANINI**.

Nervozno je skomignil z ramen. »Zdaj nima nobenega pomena več, dvigati po nepotrebnem prah!« je menil otopelo.

»Menda nisem bil pri pravi pameti.«

Nenadoma se je obrnil, jo tesno objel in je ves trepetal, ko jo je poljubil na blede ustnice.

»No, zdaj naj pa grem,« je dejal z ubitim glasom in v naslednjem trenutku odšel iz sobe kot aretiranec.

13

Niti Alan Wembury niti njegov jetnik nista med potjo spregovorila besedice, dokler se nista približala policijski stražnici na Flanders-Lane. Tu pa je vprašal Johnny, ne da bi obrnil glavo: »Kdo me je izdal?«

Le stroga disciplina dvanajstletne službene dobe pri policiji je preprečila, da Alan ni imenoval izdajalca.

»Prišla je prijava,« je dejal in mladi mož se je zasmejal.

»Seveda ste me od dneva tatvine dalje opazovali, kajne?« je rekel. »No, to vam bo spet prineslo napredovanje, mnogo sreče vam želim!«

Ko je prišel pred službujočega višjega stražnika, je postal nekoliko ljubeznivejši in je vprašal, če bi se dalo obvestiti Maurica Meistra. Preden so ga odvedli v celico, je še vprašal: »Koliko bom pa dobil za to, Wembury?«

Alan je zmajal z glavo, kajti prepričan je bil, da se Johnnyju ne bo posrečilo izmakniti se ječi, čeprav doslej še ni bil kaznovan.

Bilo je že enajst ponoči in deževalo je, ko je Alan hitel po zapušeni Flanders-Lane in se bližal Meistrovi hiši. Z nasprotne strani ceste je prek zidu lahko videl okna v prvem nadstropju, od katerih je eno bilo razsvetljeno. Pravnik je

»Ali kaj iščete?« je vprašal Alan.

Blis je nekaj trenutkov molčal. »Prav točno ne vem, kaj iščem. Deptford je pač eden mojih prejšnjih okrajev in hotel sem spet osvežiti stara poznanstva. Ali bi radi govorili z Meistrom?« Alan se je čudil, od kod je vedel, da je to Meistrova hiša. Pravnik se je naselil tu, ko je Blis že odpotoval v Ameriko. In kaj ga je pri goljufivem pravniku posebno zanimalo? Kot da bi bil Blis bral njegove misli, je nadaljeval: »Nekdo mi je pripovedoval, da živi Meister zdaj v Deptfordu. Kaže, da je precej propadel. Ko sem ga prej poznal, je imel v Lincoln-Innu čudovito prakso.«

Nato je pokimal z glavo v pozdrav in naglo odšel v smeri, v katero je nameraval iti tedaj, ko ga je Alan poklical.

Alan je stal pred vrati Meistrove hiše, dokler ni tujec izginil in šele nato pritisnil na gumb hišnega zvonca. Moral je čakati in je imel dovolj časa za razmišljanje, dasiravno niso bile njegove misli nič kaj prijetne. Ni si upal misliti na Mary, ki je z ranjenim srcem v svojem obupu samevala zapuščena v malem stanovanju. Tudi na nesrečneža ni upal misliti, kje je, opirajoč glavo v dlani, žedel na pogradu in zrl pred seboj brezupni polom.

Nenadoma je zaslišal, da prihaja nekdo po dvorišču in nato Meistrov glas: »Kdo je tu?«

»Wembury!«

Preden so se odprla vrata, so zarožljale verige in zaškrtali zapahi. Čeprav je bil Meister v domači halji, je Wembury vendarle opazil, ko sta prišla v medlo razsvetljeno vežo, da je pod suktnjo popolnoma oblečen. Celo gamaš ni odložil.

»Ali imate bisere?«

Alan je prikimal. »Bili so v škatlici — razen tega je bila ukradena še zapestnica; ki je pa ni bilo zraven.« je poročal mirno. »Videl pa sem tudi staro etiketo in bom pač počasi našel prvotnega lastnika škatlice.«

Kako se je začudil, ko je Meister nenadoma dejal: »Ali vam morem pri tem pomagati? Služim, da je to moja škatlica, kajti Johnny me je pred tednom dni prosil za škatlico. Seveda nisem imel pojma, za kaj jo bo potreboval in sem mu jo kajpada dal. Seveda je lahko tudi kaka druga škatlica, vendar domnevam, da je moja.«

Za hip je Alan onemel. Nekoliko se je nadejal, da bo Meistra lahko zapletel v tatvino, ker je nedvomno vedel več kot je zdaj povedal. Na napol uničeni etiketi se je namreč za silo dalo razbrati Meistrov naslov, pa vendar Meister tega sam ni več zanesljivo vedel. To je bila ena tistih napak, ki jih zagreši dosledno tudi najspretnjši zločinec. Toda Meister je bil nagel in gladek in je spretno uničil skoro vse upanje, da bi mu mogli dokazati pomoč pri tatvini. Johnny pa tudi ni bil mož, ki bi izdal svojega tovariša.

»Kaj mislite, kaj pa bo dobil za to?« je vprašal Maurice.

»Kakšna bo obsodba? Saj ste že kar prepričani o tem, da je kriv!«

Maurice je zmignil z ramen. »Kaj pa naj mislim drugega — saj ga menda niste prijeli brez popolnoma prepričljivih dokazov. To je strašno Ubogi fant! In Mary!«

12

Čarovnik

še čul in se morda razgovarjal z enim svojih čudnih klientov, ki je prišel v hišo po skrivni poti, da bi pokazal svoje nepošteno pridobljeno blago ali da bi šepetal Meistrovim ušesom, ki niso poznala sočutja, svoje mukepolno zgodbo. Te stare hiše ob vodi so skoro vse imele podzemeljske hodnike in prav pred kratkim so pri podiranju take hiše našli skrivno sobo, o kateri lastnik ni prav nič vedel, dasiravno je stanoval dvanajst let v njej.

Ko je šel Alan čez cesto, je opazil, da se je od mrkega zidovja, ki je obdajalo Meistrovo hišo, odtrgala temna postava. V gibih moža je bilo nekaj tajinstvenega in to skrivnostno premikanje je vzbudilo pri Wemburyju vse policijske instinkte. Ostro je pozval moža, ki se v njegovo začudenje ni okrenil in zbežal, kakor je bilo pričakovati od stanovalcev Flanders-Lane. Nasprotno, možak se je obrnil proti njemu in mu lagodno šel nasproti. V naslednjem trenutku ga je že obsvetil žarek svetlobe iz Wemburyjeve žepne svetilke. Možak je bil vitek, rjavega obraza z bradico. Detektiv ga ni poznal, kar ni bilo nič nenavadnega, saj ni Alan v novem okolju poznal skoro nobene od nezaželenih osebnosti.

»Halo! Kdo ste in kaj počnete tukaj?« je vprašal in hladen odgovor se je glasil brez obotavljanja: »Natanko tako bi tudi jaz lahko vprašal?«

»Jaz sem policijski uradnik,« je odvrnil Wembury resno in zaslišal pritajen smeh.

»Potem naju je pa zadela oba enaka usoda,« je odvrnil tujec. »Jaz sem namreč tudi policijski uradnik. Domnevam, da ste inšpektor Wembury?«

»Res je!« je dejal Alan in čakal.

»Lahko bi vam dal svojo karto — no, jaz sem Blis, glavni inšpektor Blis — s Scotland Yarda.«

Blis? Alan se je domislil, da so tega neprijubljena uradnika čakali v Scotland Yardu danes ali jutri. Nekaj je bilo, seveda, gotovo: če je bil Blis, potem je bil Alanov predstojnik.

»Kaj se je zgodilo, Mr. Wembury?«

Alan ni vedel, koliko ljudi je stanovalo v hiši niti ne, če kdo lahko prisluškuje. Ne da bi čakal na povabilo, je šel pred Meistrom po stopnicah navzgor v veliko sobo. Klavir je bil odprt in po tleh so ležale note. Meister je najbrž igral. Pravnik je zaprl za seboj vrata.

»Ali gre za Johnnyja?«

Alan ni prav vedel, ali si je domisljal, ali pa je bilo res, da je Meistrov glas zvenel prisiljeno in hripavo.

»Cemu pa naj gre za Johnnyja?« je vprašal. »Je pa res, da se tiče njega. Pred eno uro sem ga prijel zaradi tatvine biserov Lady Darnleigh. Prosil me je, naj vas obvestim o tem.«

Meister ni odgovoril, temveč se je zagledal v tla in bil, kot se je zdelo, čisto zaposlen s svojimi mislimi.

»Odkod ste imeli prijavo, na podlagi katere ste ga aretirali, ali pa ste vedeli o tem že ves čas od začetka, da je tat Johnny?« je vprašal nazadnje.

Alan ga je ostro pogledal in pod tem pogledom je začel pravnik nervozno stopicati semtertja.

»Tega vam ne morem povedati — če že ne veste,« je odvrnil. »Toda Lenleyu sem obljubil, da vas bom obvestil in tako sem izpolnil svojo obljubo.«

Meistrove oči so begale od enega predmeta do drugega, le Wemburyja ni pogledal niti enkrat.

»Ali ni to nekaj čudnega,« je dejal in žalostno zmajal z glavo, »toda ves čas me je obhajala neka slutnja, da je Johnny zapleten v to darnleighsko zadevo. Tak osel! Hvala bogu, da je njegov oče mrtev!«

»Ne zdi se mi potrebno, da bi si s pobožnimi željami ogrevali glavo,« je ostro odgovoril Alan. »Prekletu resnično je to, da je Lenley zaradi tatvine draguljev v zaporu.«

Naenkrat pa so postali Alanu jasni vsi temni nagibi te nepojmljive izdajel Mary!

Wemburyju se je zdela smešna misel, da bi se Meister želel iznebiti njenega brata. Nobenega vzroka ni našel za tako izdajo. Zdaj pa so se mu nenadoma odprle oči in vse strašne možnosti so postale jasne. Poznal je Meistrov slab glas, poznal je zgodbo Gwende Miltonove, poznal je tudi druge, nič kaj lepe posameznosti iz Meistrovega življenja. Ali je bila res Mary nedolžni povod za to zločinsko dejanje? Ali je za to, da bi dobil nad njo oblast, reš poslal Johnnyja živega v grob? Zdaj pa ga je pogledal Meister in njegove oči se niso ganile.

14

Mislim, da vam za Miss Lenley ni treba biti v skrbeh.« Alanov glas je zvenel hladno. »Na srečo živi v mojem okraju in mi dovolj zaupa, da bo prišla k meni, če bi jo kaj težilo.«

Opazil je, kako je na obraz pravnika šinil rahel nasmešek. »Ali ste pomislili na tole možnost, inšpektor Wembury?« je vprašal Meister. Njegov glas je bil voljan kot bi predla mačka. »Imeli ste neprijetno nalogo, da ste morali prijeti njenega brata; ali mislite da bo Miss Lenley prav vam odkrila svoje skrbi polno srce?«

Alan se je zamislil. Misel na Maryna čustva do njega ga je peklija že od aretacije sem. Kako bi mogla ostati še naprej naklonjena možu, ki je bil neposredno odgovoren za propad in sramoto njenega brata?

»Lenleyevi so stara rodbina,« je nadaljeval Meister. »Zelo so ponosni in zelo dvomim, če vam bo Mary aretacijo svojega brata kdaj odpustila. Sicer bi bilo to zelo nepravilno, toda ženska ne misli logično. Kar bo v moji moči, bom storil za Miss Lenleyevo, prav tako kakor tudi za Johnnyja. Mislim tudi, da so moji nagibi nujnejši kot so vaši. Ali bo Johnnyja lahko videl že danes ponoči?«

RADIJSKI SPORED

VELJA OD 5. DECEMBRA DO 11. DECEMBRA

Poročila poslušajte vsak dan ob 5.15, 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 17., 22., 23. uri ter radijski dnevnik ob 19.30. Ob nedeljah pa ob 6.05, 7., 9., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30.

SOBOTA — 5. decembra

8.05 Skladbe velikih mojstrov — 8.25 Trideset minut z velikim orkestrom Vzhodnonemškega radia — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.25 Mladi glasbeniki glasbene šole France Sturm Šiška — 9.45 Četrte ure z majhnimi ansambli — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Pred domačo hišo — 12.30 Pol ure slovenske glasbe — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Baletni odlomki iz romantičnih oper — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Poje moški zbor Triglav iz Duplice — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Scena iz Puccinijeve Turandot — 18.45 S knjižnega trga — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Mladinska oddaja — 21.00 Zaplešite z nami — 22.10 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Za prijeten konec tedna

NEDELJA — 6. decembra

6.00 Dobro jutro — 6.30 Napotki za turiste — 7.40 Pogovor s poslušalci — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.50 Iz albuma skladb za otroke — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. — 10.00 Se pomnite, tovariši — 10.30 Pesmi borbe in dela — 10.40 Dopoldanski koncert lahke glasbe — 11.40 Nedeljska reportaža — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. — 13.30 Za našo vas — 13.50 Na kmečki peči — 14.00 Danes popoldne — 16.00 Humoreska tega tedna — 17.05 Majhen operni koncert — 17.30 Radijska igra — 18.11 Igra orkester Domenico Savini — 18.30 Arthur Rubinstein igra Chopina — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Naš nedeljski sestanek — 21.30 Iz slovenske simfonične glasbe — 22.10 Melodije za lahko noč — 23.05 Pri jugoslovanskih skladateljih

PONEDELJEK — 7. dec.

8.05 Jutranja glasbena srečanja — 8.55 Za mlade radevedneže — 9.10 Zaplešimo in zapojmo — 9.25 Iz narodne zakladnice — 9.45 Pihalna godba Jindrich Bauer — 10.15 Pisan orkestralni intermezzo — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Naša glasbena medigra — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Pred domačo hišo — 12.30 Domače in tuje virtuozne skladbe — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 S poti po Mehiki — 14.35 Naši poslu-

šalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Zborovske skladbe Emila Adamiča — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Iz opernega sveta — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Zvočni razgledi — 18.45 Družba in čas — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Skupni program JRT — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Jazz orkestrji vam igrajo

TOREK — 8. decembra

8.05 Igrajo vam Zadovoljni Kranjci — 8.25 Lahka glasba — 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Arije iz opere Don Juan — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Poslušajmo vokalni kvartet Inter — 12.30 Iz koncertov in simfonij — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Pet minut za novo pesmico — 15.30 V torek na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Predstavljamo vam jugoslovanske ansamble — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Majhen razgled violončelista Cirila Škerjanca — 20.20 Radijska igra — 20.51 Sereadni večer — 21.30 Mali zabavni ansambli — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Iz solistične zabav. glasbe — 23.20 Skupni program JRT

SREDA — 9. decembra

8.05 Glasbena matineja — 8.35 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.10 Moški zbor »Zarja« iz Trbovelj — 9.25 Narodne in zabavne melodije v instrumentalni izvedbi — 9.45 Iz glasbe za soliste — 10.15 Zabavna glasba — 10.45 Človek in zdravje — 10.55 Glasbeni sejem — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Nekaj domačih — 12.30 Arije iz Verdijevih oper — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — 14.35 Kaj in kako poje mladi pevci pri nas in po svetu — 15.30 Slovenske narodne — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Slovenski repertoar aktivni umetniki v preteklosti — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Iz fonoteke radia Koper — 18.45 Naš razgovor — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Poje akademski pevski zbor iz Gdanska — 20.20 Jugoslovanski izvajalci zabavnih melodij — 20.40 Enainštirideseta — opera — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Jazz s plošč

CETRTEK — 10. decembra

8.05 Jutranja glasbena srečanja — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Glasbeni vedež — 9.45 Dopoldanski domači pele-mele — 10.15 Glasbeni sejem 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Čez hrib in dol — 12.30 Med koncertatnimi skladbami — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Naši solisti v popularnih operah — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Igra vam pihalna godba Ljudske mlince — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Turistična oddaja — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Odskočna deska — 18.45 Jezikovni pogovori — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Literarni večer — 21.40 Glasbeni nokturno — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Večer sodobne instrumentalne glasbe

PETEK — 11. decembra

8.05 Dva divertimenta — 8.35 Za vsakogar nekaj — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Igra godba na pihala Nizozemske mornarice — 9.35 Pet minut za novo pesmico — 10.15 Komorni zbor RTV Ljubljana poje slovenske pesmi — 10.45 Novost na knjižni polici — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Radijska kmečka univerza — 12.15 Domače viže za prijetno opoldne — 12.30 Arije in orkestralni odlomki — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Minute za komorno glasbo — 15.25 Napotki za turiste — 15.30 Narodni zvoki iz Argentine — 15.45 Novo v znanosti — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Petkov simfonični koncert — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Revija naših pevec zabavne glasbe — 18.45 Ta teden v skupščinskih odborih — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Zvočni mozaik — 20.30 Tedenski znanjopolitični pregled — 20.40 Vloga zbora v evropski glasbi — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.10 Za ljubitelje jazz — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Iz slovenske glasbe 18. stoletja

K I N O

Kranj »CENTER«

5. decembra angl. barv. film DOLGE LADJE ob 15., 17.30 in 20. uri, premiera angl. CS film ZMAGOVALCI ob 22.30
6. decembra poljski film KRIZARJI ob 10. uri, ital. barv. film DOLGE LADJE ob 15. 17.30 in 20. uri
7. decembra angl. barv. CS film ZMAGOVALCI ob 16. in 19. uri

8. decembra angl. barv. CS film ZMAGOVALCI ob 16. in 19. uri
9. decembra angl. barv. CS film ZMAGOVALCI ob 16. in 19. uri
10. decembra angl. barv. CS film ZMAGOVALCI ob 16. in 19. uri

Kranj »STORZIC«

5. decembra franc. film OBRACUN PRI ZENAH ob 15. in 21. uri, amer. film RAZTRESENI PROFESOR ob 17. in 19. uri, premiera ital. barv. CS filma TROJANSKA VOJNA ob 23. uri
6. decembra amer. barv. RISANKE matineja ob 10. uri, francoski film OBRACUN PRI ZENAH ob 13. uri, amer. film RAZTRESENI PROFESOR ob 15., 17. in 19. uri, film ZMAGOVALCI ob 21. uri
7. decembra špan. barv. film GREH LJUBEZNI ob 16., 18. in 20. uri
8. decembra amer. barv. CS film NUNA ob 15.30 in 18. uri, ital. barv. CS film TROJANSKA VOJNA ob 20.30
9. decembra slovenski film SAMORASTNIKI ob 16., 18. in 20. uri
10. decembra špan. ital. barv. CS film KRVAVI KAPETAN ob 16., 18. in 20. uri

Cerkije »KRAVEC«

6. decembra špan. barv. film MATI POSLUŠAJ MOJO PESEM ob 15., 17. in 19. uri

Strazišče »SVOBODA«

5. decembra španski barvni film GREH LJUBEZNI ob 19. uri
6. decembra špan. barv. film GREH LJUBEZNI ob 16. in 19. uri

Kropa

6. decembra španski barv. film MATI, POSLUŠAJ MOJO PESEM ob 15., 17. in 19. uri

Jesenice »PLAVZ«

5. do 6. decembra angleški barv. CS film PLAMEN NA ULICI
7. do 8. decembra švedski film ALI SO SE ANGELCKI

Jesenice »RADIO«

5. do 6. decembra švedski film ALI SO SE ANGELCKI
7. decembra amer. barv. CS film SEDMO SIMBADOVO POTOVANJE
8. do 9. decembra angleški barv. CS film PLAMEN NA ULICI

Zirovnica

5. decembra nemški film DANES SE ZENI MOJ MOZ
6. decembra slovenski film NE JOCI, PETER
9. decembra švedski barv. film ALI SO SE ANGELCKI
Dovje-Mojstrana
5. decembra slovenski film NE JOCI, PETER
6. decembra nemški film DANES SE ZENI MOJ MOZ

10. decembra švedski barv. film ALI SO SE ANGELCKI

Koroška Bela

5. decembra jugoslovanski film CLOVEK S FOTOGRAFIJE
6. decembra angl. barv. CS film LEV
7. decembra angl. barv. CS film PLAMEN NA ULICI

Kranjska gora

5. decembra angl. barv. CS film LEV
6. decembra jugoslovanski film CLOVEK S FOTOGRAFIJE
10. decembra angl. barv. CS film PLAMEN NA ULICI

Duplica

5. decembra špan. barv. CS film LAZNI ZAKON ob 19. uri
6. decembra špan. barv. CS film LAZNI ZAKON ob 15., 17. in 19. uri

Podnart

5. decembra amer. barv. CS film RIO BRAVO ob 19. uri
6. decembra amer. barv. CS film RIO BRAVO ob 17. uri
8. decembra franc. barv. CS film TRIJE MUSKETIRJI I. del ob 18. uri

Radovljica

5. decembra franc. ital. film TRIJE MUSKETIRJI I. DEL ob 18. uri
5. decembra angleški film ZA PLES MORATA BITI DVA ob 20. uri
6. decembra franc. ital. barv. film TRIJE MUSKETIRJI I. del ob 14., 18. in 20. uri
6. decembra angleški film ZA PLES MORATA BITI DVA ob 16. uri

6. decembra amer. barv. film RIO BRAVO ob 9.30 matineja

8. decembra sovjetski film CAPAJEV ob 20. uri

9. decembra sovjetski film CAPAJEV ob 18. uri

9. decembra slovenski film NE JOCI, PETER ob 20. uri

10. decembra franc. ital. barv. film TRIJE MUSKETIRJI II. DEL ob 20. uri

11. decembra slovenski film NE JOCI, PETER ob 20. uri

gledališče

PRESERNOVO GLEDALIŠČE V KRANJU

NEDELJA, 6. decembra

ob 10. uri URA PRAVLJIC — sedmi program, ob 16. uri za IZVEN Oslia: BOG Z VAMI, MLADA LETA

PETEK — 11. decembra

ob 19.30 red PREMIERSKI Fulda; OGNJENIK — veselo-igra v štirih dejanjih

Elektronski izračun števila pi (π)

Faktor pi, znano Ludolfovo število, s katerim izračunamo obseg kroga, so poznali ljudje že pred krščansko dobo.

Leta 1853 je izračunal matematik W. Shans število pi na 530 decimalk. Čez 20 let je računanje nadaljeval in prenehal pri 707 decimalki. Šele pred kratkim so opazili, da se je ta matematik zmotil. Isto nalogo si je sedaj zadal matematik N. D. Robinson. Prek elektronskega računalnika je izračunal število na 10.880 decimalk. Izračun sam je trajal 35 milijonov operacij.

Za primerjavo zmožnosti človeka in računalnika si oglejmo ta primer. 15-letnemu matematiku bi dali v roke papir in svinčnik in pričel bi računati število pi. Vsak tečen bi delal 40 ur, odšteli bi vsakoletni 14-dnevni dopust. Ko bi bil star 80 let, bi naredil celotni račun do danes znane decimalke. Elektronski računalnik je isto izračunal v 13 urah.

Sedanji samopostrežni način prodaje že zastarel

Neko angleško podjetje je razvilo popolnoma nov sistem samopostrežne prodaje.

Gospodinja stopi v trgovino in dobi namesto kovinske košare bel karton. Z njim gre k dolgi steni, kjer so številne, komaj kot znamke velike zareze. Za tako zarezo je v steklenem oknu vzorec blaga ali živila. Gospodinja vtakne karton v zarezo, ki odtisne oznako, ceno in težo izbranega blaga. Nazadnje vtakne gospodinja karton še v zarezo pri blagajni. Stroj izračuna v sekundi celotni znesek, ki ga gospodinja poravnava blagajničarki (to je edna nameščenka v trgovini). Blagajničarka nato pritisne na gumb in elektronska naprava razbere karton. Za trgovino je ogromno, popolnoma avtomatizirano skladišče s tekočim trakom. Čez pol minute prejme gospodinja izbrano in plačano blago že zavito pri izhodu.

Upravljanje hidrocentrale

Hidrocentrale Esmin v gorah Kavkaza upravljajo sedaj iz daljave. Vodo reke Terek so speljali po 7 kilometrov dolgem kanalu skozi gore, od tod pa pada iz višine 160 metrov v turbine hidroelektrarne. Vse naprave in mehanizmi so avtomatizirani in jih upravljajo iz daljave 25 kilometrov. En sam inženir opazuje kontrolne instrumente za komandnim pulmom. Vse morebitne napake avtomatizirana naprava registrira in hkrati javi na komandno mesto. V Sovjetski zvezi bodo zgradili še več takih hidrocentral.

Seznam za 1.700.000 rastlin

Z botaničnega Inštituta univerze v Genovi poročajo, da bodo sestavili na karticah elektronskega računalnika IBM mednarodni katalog celotnega rastlinstva.

Ze mnogo desetletij se trudijo botaniki, da bi raziskali in razvrstili vse rastline. Ker so delali v različnih časih in na različnih krajih, so jim dali tudi različna imena in tako je danes v seznamih prava zmešnjava. Celoten indeks rastlinstva bo šest sodelavcev katalogiziralo s pomočjo elektronskega računalnika v petih letih. Brez njega bi trajalo delo z istim številom sodelavcev nekaj nad 83 let.

Ni še tako dolgo, odkar uživamo kruh v sedanji obliki. Človeštvo je spoznalo žitarice že v davni. K nam so zašle iz Prednje Azije, Perzije, Turkeстана, Transkavkazije in Turčije. V zapadnih deželah Sredozemlja so pšenico in ječmen sejali že pred davnim časom. Rž in oves sta pozno prišla v Evropo. V vročih krajih Azije se je rž pojavila kot plevel med pšenico, v hladnejših predelih pa se je osamosvojila. Raziskovalci so našli pšenico in ječmen že v prastarih egiptčanskih in babilonskih grobiščih.

Na Kitajskem so sejali pšenico že v tretjem tisočletju pred našim štetjem. Prvotno so zbirali samo zrnje, ki so ga pražili, da so ga tako osvobodili plev. Takšno zmaneno žito je pravzaprav predhodnica današnje moke. Zmleto zrnje je bila neke vrste kaša. Zmes takšne debele kaše so spekli v pepelu - in praded našega sedanjega kruha je bil gotov... Takšen kruh so jedli že v bronasti dobi, poznali pa so

taši so jedli bel kruh, preprosto ljudstvo pa prosono kašo. Kaša in prepečenec, spečen iz kaše, sta bila glavna hrana rimskih legionarjev.

V srednjem veku so Evropejci pridelali največ rži, ječmena, ovsu in prosu, le v deželah južne Evrope tudi pšenico. Kaša pa je še danes v čislili zlasti v Indiji, na Kitajskem, Japonskem in v Afriki.

Od 9. do 19. stol. je po Evropi čisto divjala lakota, ki so jo povzročali: suša, toča, povodnji in kobilice. Pa tudi zemlja je bila pogosto preveč izčrpana. En hektar zemlje je po žetvi izčrpan za 30 kg fosforne kisline, 50 kg dušika, 60 kg kalijeve soli in 15 kg apnenca. Na pomoč mora priskočiti kemija in z umetnimi gnojili gnojenja njiva daje še enkrat več pridelka. Navzlic temu pa žitarice, ki jih pridelava Evropa, ne zadostujejo, zato jih morajo evropske dežele uvažati iz Amerike, ki ima polovico svetovnega pridelka pšenice. Štiri petine pa ga lahko izvažata.

Naš vsakdanji kruh

ga tudi Babilonci, Egipčani in Hebrejci. Testo takšnega kruha je bilo težko, vsebovalo je mnogo vlage. Da so ga laže spekli, so ga razvaljali na tenke plošče. Takšna nevzhajana »pogača« seveda ni vsebovala kvasa. Kvas so pričeli kruhu dodajati šele potem, ko so pričeli variti pivo. Ostanek varjenja so namreč glive kvasovke. Šele z dodajanjem kvasa testu so ljudje pričeli jesti shajani kruh.

Rž vsebuje manj beljakovin kot pšenica, ječmen še manj, oves pa zelo malo. Zato so rž in ječmen uporabljali za kruh v ploščah. Kavkaški narodi še danes uživajo takšen kruh. Armenski kruh »lavaš« je dolg, tenek in mehak kos pečenega testa in ni dosti drugačen, kot so ga poznali že Babilonci.

Tudi skandinavski kruh v ploščah izvira iz davnine. Kruh, ki so ga našli v grobiščih Vikingov, se ne razlikuje mnogo od kruha, kakršnega še danes josta švedski in norveški kmet.

Grki in Rimljani so poznali vse vrste žita. Ker pa so ga sami premalo pridelali, so ga uvažali iz Egipta, Sirije in dežel ob Črnem morju. Kvasa seveda še niso poznali, zato so jedli kiselkast kruh. Boga-

Svetovni koledar žetve je takle:

Januarja žanjejo v Avstraliji, Novi Zelandiji in Argentini; februarja v Indiji; marca v Urugvaju; aprila v Indiji, Egiptu, Mehiki, Perziji; maja v severni Afriki, vzhodni Aziji, Floridi, Teksasu; junija v južni in srednji Evropi, južni in srednji Ameriki, na Kitajskem in Japonskem; julija v južni in srednji Rusiji in Kanadi; avgusta v srednji Evropi, Angliji, na Norveškem, Kanadi, Rusiji in Japonskem; septembra in oktobra v severni Rusiji in skandinavskih deželah; novembra pa žanjejo v južni Afriki in Peruju, decembra pa v Abesiniji, Eritreji ter Somaliji.

Francija in Italija imata znatne količine pridelka, Nemčija pa mora pšenico uvažati iz drugih držav, prav tako tudi Nizozemska, Danska, Švedska in Anglija.

Najboljša pšenica uspeva v dolinah ob Donavi, počeni od Madžarske do Črnega morja. Nepregledne nižine, ki se razprostirajo po Balkanu čez Bolgarijo in južno Rusijo in pokrajine tja do Urala pa so evropska žitnica. Od Urala do zapadne Sibirijske raste »trda« pšenica, ki daje izvrstno ostro moko.

Priredil: L. Z.

Po prvi redovalni konferenci

Sin moje znanke je bil v osnovni šoli priden učenec. Nižje razrede je izdelal z odličnim, višje pa s prav dobrim uspehom. Lani se je vpisal na Srednjo tehniško šolo. Vsi smo mu prerokovali veaj dober uspeh. Toda zataknilo se je. Po prvi konferenci je prišlo iz šole pismo, ker je fant imel opomine iz treh predmetov. Nesrečna mamica je dobila živčni napad, očka pa ji je očital, da je ona kriva, ker mu je dajala potuho, ker ni sina kontrolirala in šla večkrat v šolo vprašat, kako je z njim in tako naprej. Sinko je seveda obljubil, da bo do prvega polletja popravil ocene. Res

jih je popravil, toda dobil je nezadostno iz dveh drugih predmetov in pri tretji konferenci je dobil spet dva opomina. Na koncu leta je imel samo še eno nezadostno v spridevalu pripis, da ima pravico delati popravni izpit. Znanjini družini so minevale počitnice v znamenju sinovega izpita. Knjige nju sinovega izpita. Knjigo in zvezek je fant nosil s seboj na kopaljšče, na izlete, gull se je v postelji in pri mizi. Če se je oglašil ob nepravem času, je že dobil lekcijsko: »Ti kar glej, da boš napravil izpit! Seveda, ti tako vse veš, saj imaš popravni izpit!« Ubogi cvekar

ni imel nikjer miru. Končno je le prišel prvi september in družina se je odpeljala v mesto. Ker je sin moral delati izpit dva dni, so prespali pri sorodnikih. Drugi dan sta starša prižigala cigareto za cigareto, a čez dobro uro je bil izpitar že doma. Spotoma je na trgu kupil šopek rdečih dehtečih korčkov in mati je takoj vedela, da je šlo po sreči. Tako je družinica imela pred seboj dva dneva brezskrbnih počitnic.

Nato se je poba vpisal v drugi letnik s trdnim sklepom, da se bo trudil in izdeloval brez »čikov.« Toda nesreča ne počiva. Prejšnji teden sem znanco srečal pri mesarju in takoj opazila, da je nekaj narobe. Videla je,

da jo začudno gledam, pa je začela kar sama: »Pomislj, te dni pogosto slišimo. Toda letos je še slabše, kar pet opominov ima. Dejal je, da ni vedel zanje, ker predavatelj ocene skrivajo!« Zasmil se mi je uboga mati. Ko smo se o tem pogovarjali v pisarni, je dejala ena od kolegic: »Moj nečak je imel lani ob semestru na isti šoli sedem nezadostnih, a na koncu je zlezel brez popravnega izpita!« Kar zavidala sem njegovi materi.

Imam še več znanck in znancev, toda prejšnji teden je bila večina teh čudno redkobesedna, čeprav so njihovi otroci še v osnovni šoli, so prinesli domov v podpis znane tiskovine s šolskim žigom. Opomini, graje, čiki,

cveki to so besede, ki jih pred namj so prazniki; pa bomo spet nekaj časa ponizabili biti strogi do svojih otrok. Tudi predavatelj ne bodo tako mrzlično spraševali in šolske naloge ne bodo strašile učencev. Vsi se bomo zgrnili spet okrog 15. januarja prihodnjega leta in 20. januarja bo spet črn dan, čeprav bo morda takrat snežna odeja blestela v zimskem soncu.

Smili se mi starši in otroci, zato bi jim rada priporočila, naj bodo raje sedaj bolj zaskrbljeni, da ne bodo imeli pokvarjenih zimskih in letnih počitnic.

MARIJA STARE